

Štátna školská inšpekcia
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava 4

**Správa
o stave a úrovni výchovy a vzdelávania
v školách a školských zariadeniach
v Slovenskej republike v školskom roku 1999/2000**

Bratislava, október 2000

O b s a h

1.	Úvod	3
2.	Záver z komplexného hodnotenia stavu a úrovne výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach	4
2.1	Základné školy	4
2.2	Stredné školy	5
2.2.1	Gymnázia.....	5
2.2.2	Stredné odborné školy.....	6
2.2.3	Stredné odborné učilištia a učilištia.....	7
2.3	Školské zariadenia	8
2.3.1	Materské školy.....	8
3.	Záver z hodnotenia tematických úloh školskej inšpekcie v školách a školských zariadeniach	9
3.1	Základné školy	9
3.1.1	Stav a úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu a metodického usmerňovania učiteľov pri neodbornom vyučovaní v základných školách.....	9
3.1.2	Stav a úroveň technickej výchovy na II. stupni ZŠ.....	10
3.1.3	Stav a úroveň integrácie žiakov a odborného usmerňovania učiteľov v základných školách.....	11
3.1.4	Úroveň vyučovania slovenského jazyka a využívanie progresívnych metód výučby v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským.....	12
3.1.5	Sledovať a vyhodnotiť stav vo vyučovaní predmetu odborná konverzácia v SJ v ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským.....	13
3.1.6	Stav, materiálno-technické zabezpečenie športovej prípravy a kvalifikovanosť trénerov športovej prípravy.....	14
3.2	Základné umelecké školy	15
3.2.1	Problémy v jednotlivých odboroch a formách štúdia základnej umeleckej školy.....	15
3.2.2	Záverečné skúšky v základnom štúdiu a štúdiu pre dospelých v základných umeleckých školách.....	16
3.3	Špeciálne základné školy	17
3.3.1	Úroveň vyučovania predmetu pracovné vyučovanie a pracovná výchova v špeciálnych základných školách.....	17
3.4	Stredné školy	18
3.4.1	Realizácia úloh vo výchovno- vzdelávacom procese k Národnému akčnému plánu pre ženy v SR.....	18
3.4.2	Plnenie úloh Národného programu boja proti drogám a úloh Konceptie výchovnej a psychologickéj prevencie delikvencie a kriminality pre stredné školy.....	19
3.4.3	Stav, materiálno-technické zabezpečenie športovej prípravy v športových gymnáziách a kvalifikovanosť trénerov športovej prípravy.....	20
3.4.4	Úroveň vyučovania slovenského jazyka a využívanie progresívnych metód výučby v stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským.....	21
3.4.5	Stav a úroveň odbornej praxe v letnom období.....	22
3.4.6	Stav a úroveň výchovy a vzdelávania v súkromných a cirkevných stredných školách.....	23
3.4.7	Stav a úroveň prijímacieho konania v stredných školách na šk. r. 2000/2001.....	24
3.4.8	Výsledky pozorovania administrácie testov v rámci projektu MONITOR 2000.....	25
3.5	Školské zariadenia	26
3.5.1	Úroveň pripravenosti 5-6 ročných detí a detí s odloženou školskou dochádzkou na vstup do 1. roč. ZŠ.....	27
3.5.2	Úroveň výkonu štátnej správy v 1. stupni riadenia v predškolských zariadeniach.....	28
3.5.3	Organizácia práce v materských školách počas letných mesiacov.....	29
3.5.4	Činnosť školských klubov detí v období školských prázdnin.....	30
3.5.5	Plnenie opatrení a odporúčaní Európskeho výboru pre zabránenie mučenia a neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v špeciálnych výchovných zariadeniach, vypracovanie a plnenie reedukačných programov v zariadeniach náhradnej výchovy.....	31
3.5.6	Stav a poskytovanie špeciálno-pedagogických služieb a výkonov v poradenských zariadeniach a úroveň rozširovania siete zariadení špeciálno-pedagogického poradenstva.....	32
3.5.7	Činnosť špeciálnych výchovných zariadení v období školských prázdnin.....	33
3.6	Spoločné úlohy v školách a školských zariadeniach	33
3.6.1	Stav v prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti v rezorte školstva.....	33
3.6.2	Plnenie zásad a princípov Národného programu ochrany starších ľudí v školách a školských zariadeniach.....	34
4.	Záver z inej činnosti školskej inšpekcie	35
4.1	Záver z prešetrovania sťažností.....	35
4.2	Poznatky školskej inšpekcie regionálneho charakteru.....	36
5.	Podnety a odporúčania školskej inšpekcie školám, školským zariadeniam a orgánom štátnej správy v školstve	45
5.1	Podnety a odporúčania perspektívneho charakteru.....	45
5.2	Podnety a odporúčania aktuálneho charakteru.....	46

1. Úvod

Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 1999/2000 je spracovaná podľa §8a ods.3 písm.b zákona č.301/1999 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č.542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov a predkladá sa ministrovi školstva Slovenskej republiky podľa §5 ods.1 písm.b vyhlášky č.32/2000 Z.z. o školskej inšpekcii.

Na výkon školskej inšpekcie v školskom roku 1999/2000 mali najväčší vplyv rozdielne kontrolné subjekty a mechanizmy. V čase 1.9.1999 - 31.12.1999 vykonávali školskú inšpekciu školskí inšpektori krajských a okresných úradov, v čase 1.1.2000 - 31.8.2000 ju vykonávali školskí inšpektori Štátnej školskej inšpekcie. Na kvalitu aj kvantitu malo vplyv aj prípravné a adaptačné obdobie školských inšpektorov na nové podmienky. Odlišnosti vo výkone mali najmä koncepčný, metodický a metodologický charakter. Vykonávanie školskej inšpekcie od 1.1.2000 je postavené na jednotnom pracovnom štýle školských inšpektorov a postupe výkonu podľa stanovených metodík a hodnotiacich nástrojov.

Špecifikom vykonávania školskej inšpekcie v priebehu školského roku bolo prelínanie výkonov dvoch kontrolných subjektov v rôznych časových obdobiach. Niektoré úlohy realizovali krajské a okresné úrady, pričom výsledky inšpekčných zistení vyhodnocovala Štátna školská inšpekcia, niektoré úlohy realizovala a výsledky zistení vyhodnocovala Štátna školská inšpekcia. Tieto skutočnosti sú v správe uvedené v poznámke pod čiarou.

Spomínaná odlišnosť prístupu Štátnej školskej inšpekcie k výkonu školskej inšpekcie bola najmä v dôraze na kontrolu kvality stavu a úrovne podmienok, riadenia, výsledkov výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach formou komplexných inšpekcií a získavaní objektívnych informácií prostredníctvom hodnotiacich nástrojov, ktoré tvoria jednotne stanovené ukazovatele (indikátory) kvality a kritériá hodnotenia.

Od 1.1.2000 do 31.8.2000 vykonala Štátna školská inšpekcia 1 137 inšpekcií, z toho v materských školách, základných školách, základných umeleckých školách a školských zariadeniach 517 inšpekcií, v stredných školách a školských zariadeniach 315 inšpekcií. Z celkového počtu bolo v školách a školských zariadeniach vykonaných 101 komplexných inšpekcií.

Vzhľadom na úplnosť informácií za školský rok 1999/2000 a úloh školskej inšpekcie v zmysle Pedagogicko-organizačných pokynov pre školy a školské zariadenia a orgány štátnej správy v školstve v Slovenskej republike na školský rok 1999/2000, vydaných Ministerstvom školstva Slovenskej republiky, na ktorých sa okrem Štátnej školskej inšpekcie podieľali aj krajské a okresné úrady, boli do správy zahrnuté zistenia uvedených kontrolných subjektov, aj keď s odlišným prístupom.

Správa v zmysle uvedených právnych predpisov hodnotí stav a úroveň výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v školskom roku 1999/2000. Uvádza podstatné zistenia, zásadné pozitíva a negatíva, prípadne trendy vývoja. Podrobnejšie posudzovanie zistených javov z hľadiska príčin a dôsledkov nebolo z pohľadu Štátnej školskej inšpekcie možné pre nedostatok relevantných údajov. Správa sa člení podľa oblastí inšpekčnej činnosti, stupňov, druhov a typov škôl a školských zariadení. Ako východisko k ďalšej činnosti a hodnoteniu stavu výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach uvádza aj poznatky regionálneho charakteru. V závere sú uvedené perspektívne a aktuálne podnety a odporúčania školskej inšpekcie kontrolovaným subjektom a orgánom štátnej správy v školstve na odstránenie zistených nedostatkov.

V tejto správe Štátna školská inšpekcia neuvádza svoje stanoviská a odborné výstupy, vzťahujúce sa na všeobecnú problematiku v oblasti školstva resp. na jej úzko vymedzené oblasti na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni, vypracované na požiadanie iných orgánov a inštitúcií.

2. ZÁVERY KOMPLEXNÉHO HODNOTENIA STAVU VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

2.1 Základné školy

Hlavné ciele výchovy a vzdelávania a ich realizácia majú vyhovujúcu úroveň. Školy poskytujú štandardné základné vzdelanie.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Priestory sú dostatočné na počty vzdelávaných žiakov, ale prevažne v zlom technickom stave. Materiálne podmienky, najmä vybavenie didaktickou technikou a počítačmi je málo uspokojivé. Personálne podmienky sa postupne zhoršujú, prejavuje sa nedostatok učiteľov na 1. stupni, na 2. stupni najmä kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov. V niektorých predmetoch (prírodopis, technická výchova) nie je zabezpečená úplná kvalifikovanosť učiteľov pre jednotlivé zložky alebo vedné odbory v súlade s učebnými osnovami. Zhoršuje sa veková štruktúra zborov odchodom mladých perspektívnych učiteľov mimo rezort.

Riadenie základných škôl

Hlavné ciele vychádzajú z miestnych podmienok školy, požiadaviek rodičov a potrieb žiakov, sú primerane náročné a reálne, niekedy nedostatočne konkretizované. Realizujú sa prostredníctvom variantov učebných plánov, experimentálnymi programami, sčasti nepovinnými predmetmi a mimoškolskou činnosťou. Ponuka vzdelávacích programov často závisí od finančných možností školy. Na prijateľnej úrovni sú rozpracované strategické rozvojové zámery v operatívnych plánoch, vo väčšine škôl konkrétnych a kontrolovateľných a učiteľmi akceptovaných.

Celkove vyhovujúca ale rozdielna je úroveň vnútornej školskej kontroly, spätnej väzby a hodnotenia

práce učiteľov. Vnútorný informačný systém primerane funguje najmä prostredníctvom plánu práce a mesačných plánov, pracovných porád, rokovaní poradných orgánov. Pedagogická dokumentácia je vedená vcelku dobre s malými formálnymi nedostatkami. Činnosť škôl a ich organizácia je determinovaná vnútorným poriadkom.

Hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

Kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu je primeraná podmienkam. Ciele sa plnia v súlade s učebnými osnovami, organizáciu vyučovania učiteľia zväčša dobre zvládli. Motivácia žiakov a s ňou súvisiaca aktivita, tvorivosť žiakov a jazykový prejav je primeraný, niekde poznačený dvojjazyčným prostredím a dialektom s menšou samostatnosťou vo vyjadrovaní.

Písomný prejav (na 1. stupni grafický) je iba priemerný aj z dôvodu menej dôslednej kontroly. Vo vyučovaní prevládajú verbálne metódy a vcelku efektívne sa využívajú učebné pomôcky. Úroveň poznatkov žiakov je primeraná, vedomosti prevažujú nad zručnosťami.

Činnosti škôl preventívneho a multidisciplinárneho charakteru sú celkovo dobré z hľadiska úrovne rozpracovanosti v dokumentoch školy a z pozície ich realizácie koordinátormi. Komunikácia učiteľ - žiak je prevažne demokratická. Prevládajúcimi vzťahmi je akceptujúca interakcia vedenie - učiteľ - žiak v prevažujúcej pozitívnej atmosfére.

Nedostatky sa zistili vo výkone štátnej správy v 1. stupni v oblasti vydávania rozhodnutí, ojedinele v hodnotení žiakov 1. ročníka.

Podstatné pozitíva v základných školách

- rozširovanie vzdelávacích ponúk pre žiakov základných škôl predovšetkým v cudzích jazykoch
- postupné utváranie podmienok na integráciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- ponuka rozličných aktivít a projektov podporujúcich rozvoj osobnosti žiakov

Podstatné negatíva v základných školách

- prevaha verbálnych metód a z toho vyplývajúce lepšie teoretické vedomosti ako praktické zručnosti žiakov
- nižšia úroveň pravopisných znalostí žiakov, na I. stupni slabší grafický prejav
- nedostatok moderných učebných pomôcok, didaktickej a výpočtovej techniky
- nedostatok kvalifikovaných učiteľov predovšetkým na I. stupni, na II. stupni nedostatočná kvalifikovanosť mladých učiteľov na vyučovanie jednotlivých zložiek technickej výchovy a prírodopisu v 8. ročníku.

Trendy a smery vývoja základných škôl

- akútny nedostatok finančných prostriedkov na obnovu a nové vybavenie škôl učebnými pomôckami a údržbu školských budov
- prehlbujúci sa rozpor medzi deklarovanými nárokmi na výchovu a vzdelávanie a skutočnými materiálными a personálnymi podmienkami škôl.

2.2. Stredné školy

2.2.1. Gymnaziá

Gymnaziá v súlade s dlhodobými cieľmi poskytujú tradične dobrý základ pre vysokoškolské štúdium.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu sú rozdielne. Personálne podmienky sú veľmi dobré s 95%-100% kvalifikovanosťou učiteľov a odbornosťou vyučovania, priemernou profesionálnou angažovanosťou v mimoškolských aktivitách. Kapacitne vyhovujúce sú priestory, vyžadujúce si väčšie opravy, je celková zastaranosť a opotrebovanosť učebných pomôcok; učebnicový fond je nedobudovaný (absentujú napr. niektoré učebnice dejepisu).

Riadenie škôl

Strategické ciele výchovy a vzdelávania škôl sa plnia, čo dokazuje viac ako 75% úspešnosť v prijímaní na ďalšie štúdium. Operatívne plánovanie má prevažne dobrú úroveň. Fungovanie škôl sa riadi dobre vypracovanými vnútornými a organizačnými poriadkami, akceptovanými žiakmi a učiteľmi.

Funkčný systém vnútornej školskej kontroly je vcelku vyhovujúci, zameraný na plnenie povinností zamestnancov, úroveň a výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu s rezervami vo výkone hospitačnej činnosti. Informačný systém funguje efektívne vo vnútri školy i vo vzťahoch k regiónu.

Pedagogická dokumentácia je vedená na dobrej úrovni, formálne nedostatky sa vyskytli v katalógoch. Úroveň orientácie učiteľov v školskej legislatíve je celkovo dobrá. Odborné a pedagogické riadenie má vcelku dobrú úroveň.

Hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

Úroveň vedomostí je hodnotená prevažne ako veľmi dobrá, ojedinele ako priemerná. Z hľadiska rozvoja osobnosti žiakov školy vykazujú veľmi dobrú až výbornú úroveň. Zvýšená pozornosť sa venuje prevencii drogových závislostí, kriminality, environmentálnej výchovy a výchovy k manželstvu a rodičovstvu, čo priaznivo vplyva na vývoj žiakov.

Činnosti multidisciplinárneho charakteru majú veľmi dobrú úroveň aj vo vzťahu k starostlivosti o žiakov s mimoriadnymi schopnosťami. Časť škôl je zapojená do medzinárodných projektov.

Podstatné pozitíva v gymnáziách

- vysoká úroveň kvalifikovanosti učiteľov a odbornosti vyučovania
- úspešnosť absolventov gymnázií prijímaných na ďalšie štúdium
- celkovo dobrá úroveň riadenia
- výborná úroveň aktivít významne ovplyvňujúcich výchovno-vzdelávací proces.

Podstatné negatíva v gymnáziách

- zlý stav školských budov vyžadujúci si väčšie úpravy
- zastaranosť a opotrebovanosť učebných pomôcok
- chýbajúce tituly učebníc pre gymnaziá so štvorročným štúdiom a nedostatočné dopĺňanie knižníc novými titulmi.

Trendy a smery vývoja v gymnáziách

- absencia kritérií hodnotenia (porovnávaní) vedomostnej úrovne žiakov vedie k značne subjektívnemu posudzovaniu výchovno-vzdelávacích výsledkov
- požiadavky vysokých škôl na absolventov gymnázií v prijímacom konaní determinujú obsah vzdelávania najmä vo 4. ročníku bez ohľadu na učebné osnovy.

2.2.2 Stredné odborné školy

Komplexnými inšpekciami v stredných odborných školách sa zistili celkovo pozitívne výsledky. Školy majú vo svojich regiónoch bohatú tradíciu, zameranie štúdia vychádza z regionálnych podmienok.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Podmienky výchovy a vzdelávania sú celkovo dobré až veľmi dobré. Úroveň odbornej a pedagogickej spôsobilosti učiteľov je výborná, podmienky na stabilizáciu a odborný rast učiteľov sú dobré.

Priestorové, materiálno-technické a psychohygienické podmienky vo všetkých školách sú vyhovujúce na úseku teoretického i praktického vyučovania.

Vybavenosť odborných učební a laboratórií v časti škôl je vynikajúca najmä v elektrodoboroch, chemické laboratóriá sú dobre vybavené; niektoré prístroje sú morálne zastarané, podobná je vybavenosť strojmi na ručné a strojné opracovanie kovov.

Riadenie škôl

Na dobrej úrovni je strategické a operatívne plánovanie, predovšetkým konkrétnosť úloh a ich kontrolovateľnosť. Úlohy sú akceptované pedagógmi zúčastňujúcimi sa na ich tvorbe a realizácii. Organizačné a vnútorné poriadky škôl sú vypracované na dobrej úrovni a rešpektované učiteľmi aj

žiakmi. Vnútorý kontrolný systém je funkčný, rezervy sú v hospitačnej činnosti. Informačný systém vnútorný i vonkajší je účelný. Vedenie pedagogickej dokumentácie má veľmi dobrú úroveň.

Hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

Výchovno-vzdelávacie výsledky na úseku všeobecnovzdelávacích predmetov sú dobré až veľmi dobré. Podľa zamerania odborov sa dosiahnuté výsledky v elektrotechnických, strojárskych a ekonomických odboroch hodnotili ako vyhovujúce, v dvoch školách ako veľmi dobré až vynikajúce. Žiaci sú schopní na cvičeniach na dobrej úrovni aplikovať teoretické poznatky, v strojárskych odboroch ovládajú na dobrej úrovni predpísané technológie, sú vedení k samostatnosti a dodržiavaniu bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a k hygiene pri práci. Cvičná firma v obchodnej akadémii vedie k získavaniu návykov a zručností v obchodovaní. Z hľadiska rozvoja osobnosti žiakov sú školy hodnotené ako veľmi dobré až vynikajúce. Ako primerané sú hodnotené činnosti preventívneho a multidisciplinárneho charakteru a služby poskytované rodičom a žiakom. Úroveň aktivít významne ovplyvňujúcich výchovno-vzdelávaciu činnosť je veľmi dobrá.

Podstatné pozitíva v stredných odborných školách

- celkovo dobrá úroveň vedomostí z odborných predmetov a praktických zručností
- veľmi dobré až výborné podmienky rozvoja osobnosti žiakov
- vysoká úroveň odborného pedagogického riadenia.

Podstatné negatíva v stredných odborných školách

- znižujúca sa úroveň materiálneho a strojového vybavenia laboratórií a dielní.

2.2.3 Stredné odborné učilištia a učilištia

Podmienky výchovy a vzdelávania

Väčšina škôl má dobré priestorové podmienky pre všetky úseky vo vzťahu k počtu žiakov; výnimočne je v školách nedostatok laboratórií na vyučovanie prírodovedných predmetov a športovísk, čo je dôvodom neplnenia učebných osnov.

Materiálno-technické vybavenie je hodnotené od výborného pre odborný výcvik až po nedostatočné u poľnohospodárskych odborov. Zistil sa nedostatok alebo nevhodnosť učebníc odborných predmetov pre niektoré odbory. Personálne podmienky sú primerané až výborné v teoretickom vyučovaní, u majstrov sú rozdielne - od výborných až po priemerné. Výchova mimo vyučovania je zabezpečená plne kvalifikovanými vychovávateľmi.

Riadenie škôl

Odborné a pedagogické riadenie je priemerné. Strategické plánovanie má vcelku dobrú úroveň - hlavné ciele sa konzultujú so zriaďovateľmi a zástupcami profesných združení a riadia sa aj potrebami trhu. Operatívne plánovanie úloh je prevažne konkrétne a kontrolovateľné a celkovo na primeranej úrovni.

Kontrolný systém je zväčša funkčný, ojedinele málo konkrétny, rezervy sú v časovom rozvrhu a konkrétnom predmete kontroly osobitne pri hospitáciách a vo využívaní spätnej väzby. V časti škôl sa konštatuje absencia kritérií hodnotenia práce učiteľov. Na priemernej úrovni funguje vnútorný informačný systém, zabezpečovaný gremiálnymi poradami, zasadaniami poradných a metodických orgánov a rodičovskej rady i vonkajším smerom k základným školám a odberateľom absolventov.

Nedostatky sa zistili vo výkone štátnej správy v školstve v 1. stupni (vydávanie rozhodnutí). Na celkovo dobrej úrovni sú vypracované vnútorné poriadky (školské poriadky), ojedinele sú nedostatočne zapracované práva žiakov.

Pedagogická dokumentácia je vedená na celkovo dobrej úrovni. Pre nedostatok finančných prostriedkov sa iba v niektorých stredných odborných učilištiach uplatňuje finančné a hmotné zabezpečenie žiakov. Psychohygienické zásady boli zväčša dodržané.

Hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

V teoretickom vyučovaní sa dosahujú primerané až podpriemerné výsledky prevažne klasickými metódami, nižšou motiváciou predovšetkým klasifikácie. Úroveň písomnej a ústnej komunikácie žiakov je slabšia, samostatne a súvisle sa žiaci vyjadrovali iba ojedinele. Nevhodnosť učebníc je príčinou neznalosti moderných technológií. Celkovo lepšie praktické zručnosti sú odrazom vzťahu žiakov k predmetom.

Výchovným problémom v niektorých školách je záškoláctvo, proti ktorému sa neprijímajú účinné opatrenia. Výchovné poradenstvo je funkčné smerom k rodičom i žiakom, podobne je úspešná činnosť koordinátorov prevencie drogových závislostí, výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Aktivity škôl s významným vplyvom na výchovno-vzdelávaciu činnosť sú veľmi dobré.

Školy vytvárajú vcelku dobré podmienky rozvoja osobnosti aj prostredníctvom akceptácie žiackej samosprávy učiteľmi a celkovo demokratického prostredia.

Podstatné pozitíva v stredných odborných učilištiach

- *kladný vzťah žiakov k praktickým činnostiam a odborným predmetom, ako základ úrovne odborných zručností*
- *kvalifikovanosť učiteľov a odbornosť vyučovania*
- *úspešnosť prevencie drogových závislostí*
- *veľmi dobré až nadštandardné materiálno-technické vybavenie niektorých stredných odborných učilišť.*

Podstatné negatíva v stredných odborných školách

- *nedostatočná kvalifikovanosť majstrov odborného výcviku (veľká časť splňa podmienky dĺžkou praxe a vekom)*
- *nevýhovujúce podmienky pre odborný výcvik v poľnohospodárskych odboroch*
- *neplnenie učebných osnov prírodovedných predmetov pre nedostatok laboratórií a materiálneho vybavenia.*

Trendy a smery vývoja v stredných odborných školách

- *pretrvávajúci nižší záujem žiakov o všeobecnovzdelávacie predmety*
- *nedôslednou kontrolou triednych učiteľov stúpa počet zameškaných hodín*
- *nedostatok finančných prostriedkov spôsobuje, že žiaci nie sú odmeňovaní za produktívnu prácu.*

2.3 Školské zariadenia

2.3.1 Materské školy

Podmienky výchovy a vzdelávania

Personálne podmienky sú vyhovujúce. Priestorové podmienky sú vzhľadom na počet detí a ich využitie vhodné. Triedy sú funkčné a esteticky zariadené, hygiena je veľmi dobrá. Materiálno-technické podmienky, ktorých úroveň klesá, sú závislé od finančných prostriedkov. Podmienky výchovno-vzdelávacej práce sú vcelku dobré.

Riadenie škôl

Koncepcná práca je premyslená a efektívna, jej východiskom je zohľadňovanie kultúrneho bohatstva, regionálnych špecifik, vonkajších a vnútorných podmienok. Prioritou je príprava 5-6 ročných detí a detí s odloženou školskou dochádzkou na vstup do 1. ročníka základnej školy.

Plány práce vychádzajú prevažne z analýzy výchovno-vzdelávacej práce za uplynulý školský rok a dlhodobých úloh zameraných na rozvoj škôl. Plány sú funkčné, konštruktívne a variabilné. Rezervy sú v konkrétnosti stanovených úloh.

V plánovaní sa prihliada na osobnostný rozvoj talentovaných detí, spracovávajú sa individuálne plány rozvoja integrovaných detí. Realizácia výchovno-vzdelávacích zámerov je na priaznivej úrovni.

Organizačný, a vnútorný poriadok majú dobrú úroveň spracovania.

Vo vnútornej kontrolnej činnosti sa odráža rozdielny prístup pri hodnotení a zovšeobecňovaní výsledkov. Plány hospitačnej činnosti obsahujú ciele hospitácií vo vzťahu k učiteľkám i deťom. Absentuje kontrola nepedagogických zamestnancov MŠ.

Pedagogická dokumentácia sa vedie v zmysle príslušnej školskej legislatívy, rezervy sú prevažne v spracovaní zápisníc z poradí a evidencii sťažností.

Orientácia v legislatívnej oblasti je na priemernej úrovni.

Informačný systém má dobrú úroveň.

Hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

Efektívnosť procesu sa vo vzťahu k cieľom a obsahu zabezpečuje konkrétnymi veku primeranými úlohami, ich vyváženosťou, vhodnou voľbou organizačných foriem, rozvíjajúcimi a aktivizujúcimi metódami výchovnej práce.

Výchovno-vzdelávací proces poskytuje dostatočný priestor na sebarealizáciu a sebarozvoj detí, uplatňovanie medzizložkových vzťahov a využívanie spontánnej formy učenia.

Rezervy sú v pozitívnom hodnotení, úrovni motivácie, miestami v tvorivom prístupe, využívaní poznatkov detí pre náročnejšie myšlienkové činnosti.

Úroveň komunikačných schopností detí má vzostupnú úroveň. Pretrvávajú rezervy v spolupráci s logopédmi.

Úroveň praktických zručností detí je veku primeraná. Vo vekovej skupine 5-6 ročných detí sa výraznejšie sleduje celková úroveň vyspelosti detí pre vstup do základnej školy. Rezervy sú v grafomotorickom prejave.

Tvorivé pôsobenie učiteľiek sa odráža na rozvoji tvorivosti detí s pozitívnymi výsledkami. Celková psychosociálna klíma je dobrá.

Starostlivosť o deti so špeciálnymi potrebami je výborná, deti s odloženou povinnou školskou dochádzkou majú spracované plány individuálneho rozvoja zamerané na oblasti, v ktorých nedosahujú primerané výsledky.

Spolupráca s pedagogicko-psychologickými poradňami, rodinou, základnou školou a miestnymi úradmi je kvalitná.

Podstatné pozitíva

- *dobrá úroveň riadenia z hľadiska stanovenia strategických a dlhodobých cieľov*
- *tvorivý prístup učiteľiek zabezpečuje dobrú kvalitu a efektívnosť priameho riadenia výchovno-vzdelávacieho procesu.*

Podstatné negatíva

- *nedostatky v stanovovaní konkrétnosti a zodpovednosti plánovaných úloh, spracovávaní tematických plánov v zmysle programu výchovy a vzdelávania*
- *nedostatky v úrovni odborného-metodického riadenia učiteľiek.*

3. ZÁVERY Z HODNOTENIA TEMATICKÝCH ÚLOH ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE V ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH

3.1 Základné školy

3.1.1 Stav a úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu a metodického usmerňovania učiteľov pri neodbornom vyučovaní v základných školách¹

Odbornosť vyučovania na I. stupni základnej školy je 75,3%. Najvyššia odbornosť je v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, prvouka, vlastiveda, matematika, prírodoveda, pracovné vyučovanie a vo výchovných predmetoch (80% ± 2%); neodbornosť vyučovania je 24%, najvyššia neodbornosť je vo vyučovaní cudzích jazykov (34% - 44%).

Na II. stupni je odbornosť vyučovania 62%, najvyššia odbornosť je v matematike (90%), slovenskom jazyku a literatúre, chémii a náboženskej výchove (83% - 87%); neodbornosť vyučovania je 37,7%, najvyššia neodbornosť je v zložkách technickej výchovy (48% - 69%), vo výchovných predmetoch (35 - 55%), v cudzích jazykoch (32% - 55%) a dejepise (45%).

Dôvodmi neodborného vyučovania (najmä na II. stupni ZŠ) je nedostatok kvalifikovaných učiteľov, organizačné problémy pri tvorbe rozvrhu hodín a dopĺňanie počtu hodín úväzku najmä v malých vidieckych školách. Školy zabezpečujú predovšetkým odbornosť vyučovania slovenského jazyka, matematiky a prírodovedných predmetov, čo zvyšuje neodbornosť vyučovania humanitných a výchovných predmetov. Pozitívom je, ak sa na neodborné vyučovanie určuje vyučujúci, ktorý má k danému predmetu vzťah. Úroveň vyučovania je podstatne vyššia, ak predmet vyučuje kvalifikovaný pedagóg s inou aprobačnou skladbou ako pedagóg bez kvalifikácie.

Popri neodbornom vyučovaní sú v materiálno-technickej oblasti najväčšie problémy s nedostatkom učebníc, (najmä chýbajúcich učebníc pre 9. ročník), učebných pomôcok a didaktickou technikou.

Učebné osnovy, rozpracované do časovo-tematických plánov, boli dodržané. Vyučovacie jednotky mali prevažne zreteľne stanovené ciele, racionálne časové rozvrhnutie a dobrú atmosféru, prevládala dobrý prístup k žiakom. Prevažne sa používali primerané metódy a formy práce, dostupná didaktická technika a názorné učebné pomôcky.

Z hľadiska činnosti žiakov bolo možné pozorovať dobrú úroveň komunikácie, prejavy tvorivosti, dosahovanie dobrých výsledkov v školských porovnávacích previerkach, schopnosť aplikovať učivo, dobrú úroveň rutinných zručností.

Vyskytli sa aj stereotypné frontálne metódy zamerané na pamäťové operácie, nejasné stanovené vzdelávacie ciele, nedostatočné rozvrhnutie času s negatívnym vplyvom na spätnú väzbu, zdĺhavé ústne individuálne skúšanie, absencia motivácie, aktivizujúcich metód a foriem, chýbala diferencovaný prístup, priebežné hodnotenie žiackych výkonov, nízka úroveň komunikácie žiakov, slabá disciplína, absencia tvorivosti.

Väčšina problémov v kvalite procesu neodborného vyučovania je charakteristická pre vyučovací proces vôbec.

Vzhľadom na miernu prevahu pozitív nad negatívami, úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu neodborného vyučovania možno hodnotiť v rozmedzí priemernej a nadpriemernej úrovne, pričom najväčšie nedostatky sú vo vyučovaní cudzích jazykov.

Učitelia hodnotili metodickú pomoc zo strany škôl a okresných úradov kladne, pričom činnosť niektorých metodických orgánov bola formálna.

Podstatné pozitíva

- snaha učiteľov dosahovať pri neodbornom vyučovaní dobré výsledky, vytvoriť priestor na prejav tvorivosti a prezentovanie vlastných názorov žiakov.

Podstatné negatíva

- nedostatok kvalifikovaných učiteľov.

¹ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori okresných úradov

3.1.2 Stav a úroveň technickej výchovy na II. stupni ZŠ

Podmienky vyučovania technickej výchovy podľa jednotlivých zložiek sú rozdielne. Zložka technická výchova má po stránke odborného vyučovania dobré personálne zabezpečenie (75%), zložka pestovateľské práce priemerné (53%) a rodinná príprava málo priaznivé (38%).

Neodborné vyučovanie spôsobuje najmä nedostatok kvalifikovaných učiteľov a dopĺňanie týždenného úväzku. Aktivity v oblasti zvyšovania kvalifikácie a odbornosti rastu pre učiteľov technickej výchovy sú nedostatočné, nekvalifikovaní učitelia si nedopĺňajú kvalifikáciu.

Školy zabezpečujú základný spotrebný materiál svojpomocne a darmi od sponzorov. Pre nové tematické celky je nedostatočné materiálne zabezpečenie pre nedostatok finančných prostriedkov na nákup náradia, strediská služieb škole nie vždy plnia poslanie a úlohy v materiálno-technickej pomoci školám. Podmienky vyučovania technickej výchovy sú priemerné až nevyhovujúce.

Väčšina škôl má zreteľne stanovené, reálne dlhodobé a krátkodobé ciele, rozpracované do kon-

krétnych úloh. Pozitívne sa javí voľba variantu učebného plánu a realizácia učiva v súlade s učebnými osnovami, objektívny, vhodný a dostatočne motivujúci výber spôsobu hodnotenia práce žiakov, vhodné organizačné zabezpečenie, rešpektovanie záujmu žiakov. V predmete sa väčšinou uplatňuje slovné hodnotenie.

Vyučovací proces má prevažne dobrú úroveň, najmä technickú pripravenosť hodín, odbornosť výkladu s dôrazom na porozumenie, rozvoj zručností na praktických činnostiach, vedenie žiakov k vzájomnej spolupráci, nadšeniu a radosi z práce, uprednostňovanie praktickej činnosti zo strany žiakov.

Postavenie technickej výchovy v rámci integrovaných predmetových komisií je často nedostatočné z dôvodu absencie problematiky predmetu v ich činnosti.

Negatívom je rozdielny stav plnenia úloh technickej výchovy, výrazne podmienený stavom personálneho, priestorového a materiálno-technického vybavenia škôl.

Podstatné pozitíva

- *svojpomocné zabezpečovanie základného spotrebného materiálu a darmi od sponzorov.*

Podstatné negatíva

- *nedostatok finančných prostriedkov na nákup náradia*
- *nedostatočné materiálne zabezpečenie pre novozaradené tematické celky v učebných osnovách .*

3.1.3 Stav a úroveň integrácie žiakov a odborného usmerňovania učiteľov v základných školách²

V základných školách (okresy Košice, Prešov, Žilina, Trnava) boli integrovaní žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami formou individuálnej integrácie v bežných triedach, špeciálnych triedach, špecializovaných a vyrovnávacích triedach.

Integrovaní žiaci boli telesne, zmyslovo (sluchovo a zrakovo) a mentálne postihnutí, so špecifickými poruchami učenia, narušenými komunikačnými schopnosťami, poruchami správania, civilizačnými a inými chorobami.

Pri zaraďovaní a preradaťovaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnych tried a bežných tried základnej školy sa postupovalo až na ojedinelé prípady podľa platnej školskej legislatívy. Do špeciálnych tried boli zaraďovaní žiaci s jedným druhom zdravotného postihnutia. Počet integrovaných žiakov v špeciálnych, špecializovaných, vyrovnávacích a bežných triedach základnej školy bol dodržaný v zmysle platnej školskej normy a metodických pokynov MŠ SR.

V špeciálnych triedach integrovaných žiakov so zmyslovým, mentálnym a telesným zdravotným postihnutím sa postupovalo podľa platnej pedagogickej dokumentácie. V bežných triedach základnej školy nebol v mnohých prípadoch vypracovaný výchovno-vzdelávací program pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Nedostatky v kvalite vypracovaných výchovno-vzdelávacích programov boli najmä v obsahovej

formálnosti, nekonkrétnosti rozpracovania špeciálno-pedagogických potrieb a postupov vo výchovno-vzdelávacom procese. Pri ich vypracovávaní len časť pedagógov konzultovala s príslušnými odborníkmi zo špeciálno-pedagogických poradenských zariadení.

Vzdelávanie personálne zabezpečovali z väčšej časti kmeňoví pedagógovia základných škôl bez požadovanej špeciálno-pedagogickej kvalifikácie, v menšej miere špeciálni pedagógovia a externí odborníci (špeciálni pedagógovia z poradenských zariadení a špeciálnych škôl v danom regióne). Úroveň zvyšovania odbornosti štúdiom špeciálnej pedagogiky je nízka.

Metodicko-odborné usmerňovanie učiteľov základných škôl odborníkmi z poradenských zariadení a metodických a vzdelávacích inštitúcií bolo nedostatočné. Veľmi žiadané bolo na školách pravidelné pôsobenie odborníkov pedagogicko-psychologických poradní, špeciálno-pedagogických poradní, ako i špeciálna starostlivosť o integrovaných žiakov školským špeciálnym pedagógom.

Výchovno-vzdelávací proces prebiehal vo väčšine škôl v bežnom prostredí. Bezbariérové prostredie je nedostatočne zabezpečené (len v dvoch školách). Vybavenie špeciálnymi kompenzačnými pomôckami a učebnicami pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je vcelku nedostatočné.

Podstatné negatíva:

- *nedostatočná odborná pripravenosť pedagogických zamestnancov na integráciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*
- *nedostatočná úroveň metodicko-odborného usmerňovania učiteľov základnej školy odborníkmi z poradenských zariadení (najmä špeciálno-pedagogických poradenských zariadení) a metodických a vzdelávacích inštitúcií*
- *rôznorodé vytváranie tried pre integrovaných žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*
- *nedostatočné bezbariérové prostredie a vybavenie kompenzačnými, špeciálnymi pomôckami a učebnicami*
- *nerespektovanie pokynov MŠ SR pri vypracovaní Výchovno-vzdelávacieho programu žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej škole.*

² Inšpekčnú úlohu realizovali do 31.12.1999 školskí inšpektori krajských a okresných úradov, od 1.1.2000 školskí inšpektori Štátnej školskej inšpekcie

3.1.4 Úroveň vyučovania slovenského jazyka a využívanie progresívnych metód výučby v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským³

Stav v odbornosti vyučovania je priemerný, ovplyvňuje ho veková skladba a dĺžka pedagogickej praxe učiteľov (prevažne nad 25 rokov). Zvyšovanie kvalifikácie je bežné u mladších pedagógov, účasť na metodických akciách je vcelku na dobrej úrovni. Podiel učiteľov na pedagogickej tvorivosti je nízky. Pripravenosť učiteľov na komunikatívny spôsob vyučovania je veľmi dobrá.

Priestorové podmienky sú ovplyvnené snahou zabezpečiť bežné triedy na úkor odborných jazykových učební.

Materiálno-technické podmienky sú na 1. stupni výborné, na 2. stupni neuspokojivé. Na 1. stupni sú k dispozícii učebnice s množstvom námetov na komunikáciu, hrové formy, rozvíjanie obrazotvornosti, slovnej zásoby. Učebnice pre 5. - 8. roč. sú staré, málo podnetné, pre 9. ročník chýbajú. Pracovné zošity pre 5. - 8. roč. sa používajú viacnásobne. Vybavenosť kabinetov na 1. stupni je väčšinou na požadovanej úrovni, na 2. stupni je nedostatočná, prevažujú zastarané, často nefunkčné učebné pomôcky, chýba didaktická technika, obrazy k tematickým celkom.

Pedagogické a odborné riadenie je väčšinou na dobrej úrovni. Orientuje sa na zvýšenie kvality výučby, v menšej miere sa využíva možnosť zvýšenia

hodinovej dotácie, prípadne sa vôbec nevyužíva, alebo sa využíva na posilnenie vyučovania maďarského jazyka. Delenie tried sa realizuje v súlade s učebnými plánmi. Konverzácia v slovenskom jazyku sa zaraďuje ako nepovinný alebo voliteľný predmet, cvičenia zo slovenského jazyka sú orientované na prípravu žiakov na prijímacie skúšky na stredné školy. Mimovyučovacie aktivity sú zamerané na účasť v súťažiach. Organizácia vyučovania je dobrá, s prevahou pozitív.

Úroveň vyučovania je priemerná (niekde nadpriemerná). Vyučovacie jednotky majú zreteľne stanovené ciele, uplatňuje sa komunikatívny spôsob učenia, rozvíjanie jazykových zručností, tvorivosti a samostatnosti. Jazykový prejav učiteľov je korektný. Vzťah medzi učiteľmi a žiakmi je demokratický a priateľský. Najčastejšie nedostatky boli v zaostávaní úrovne vyučovania za vzdelávacím programom školy, nadmernej rečovej aktivite učiteľa na úkor žiaka, odborných chýb pri komunikácii, v miernom alebo žiadnom hodnotení výkonov žiakov, nedostatočnom využívaní didaktickej techniky, opakovaní a upevňovaní učiva.

Efektívnosť osvojovania slovenského jazyka často ovplyvňuje jazykové prostredie.

Podstatné pozitíva

- *dobrá spolupráca učiteľov 1. a 2. stupňa a málotriednych škôl so spádovými plnoorganizovanými školami.*

Podstatné negatíva

- *nedostatočná prepojenosť medzi metodickými orgánmi školy a vedením školy*
- *nezáujem žiakov vyšších ročníkov (najmä 9. roč.) o učivo*
- *problémy žiakov pochádzajúcich z čisto maďarského jazykového prostredia s komunikáciou, neosvojené rutinné činnosti, chyby v komunikácii*
- *slabší i priemerní žiaci majú veľké problémy s ústnym i písomným prejavom.*

³Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori okresných úradov

3.1.5 Stav vyučovania predmetu odborná konverzácia v slovenskom jazyku v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským⁴

Odborná konverzácia v slovenskom jazyku sa uplatňovala v prírodovedných predmetoch príslušných ročníkov. Predmet vyučovali aprobovaní učitelia prírodovedných predmetov, pri príprave využívali konzultácie s učiteľmi slovenského jazyka.

Efektívnosť vyučovania ovplyvňoval nedostatok učebných pomôcok alebo ich zastaranosť a svojpomocná tvorba špecifických materiálov. Predmet nie je vybavený učebnicami s výnimkou učebnice na odbornú konverzáciu v slovenskom jazyku v prírodopise. Využívali sa učebnice príslušných predmetov v slovenskom jazyku, vlastná odborná literatúra z vlastných prostriedkov z iniciatívy učiteľov. Personálne a priestorové podmienky boli dobré až priemerné, materiálne podmienky nevyhovujúce.

V riadiacej práci sa venovala problematike vyučovania primeraná pozornosť v plánovacej činnosti, činnosti metodických orgánov škôl, menšia v kontrole úrovne učenia. Predmetové komisie boli v práci zamerané na najmä na rozvíjanie odborných komunikatívnych zručností žiakov.

Organizačne sa predmet realizoval ako nepovinný v populudňajšom čase, často zaradený na posledných

hodinách a dňoch v týždni. V niektorých školách nebol zaradený medzi nepovinné predmety z finančných dôvodov. Pedagogické a odborné riadenie malo priemernú až dobrú úroveň.

Pozornosť bola zameraná najmä na časovú a obsahovú aktuálnosť učiva a súlad odbornej terminológie s vyučovaním príslušných predmetov.

Na vyučovaní sa väčšinou uplatňovali primerané metódy smerujúce k rozvoju odborných jazykových zručností. Vyskytli sa aj neprogresívne didaktické prístupy orientované na pamäťové prvky alebo reprodukciu príslušných predmetov bez špecifických foriem práce. Z progresívnych metód sa využívali najmä modelové situácie, jazykové hry s odbornou terminológiou.

Dobré jazykové zručnosti prejavovali žiaci s dobrým prospechom, žiaci s priemerným a slabším prospechom mali problémy s osvojovaním odbornej terminológie.

Úroveň a efektívnosť vyučovania predmetu znižujú objektívne ťažkosti materiálneho charakteru.

Podstatné pozitíva

- *angažovanosť učiteľov nahradiť nedostatok učebníc a učebných pomôcok a svojpomocne zhotovovanými materiálmi.*

Podstatné negatíva

- *absencia špecifických učebných materiálov a pomôcok pre žiakov, odbornej a metodickej literatúry pre učiteľov.*

⁴ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori okresných úradov

3.1.6 Stav, materiálo-technické zabezpečenie športovej prípravy a kvalifikovanosť trénerov športovej prípravy

Vyučovanie v triedach so športovou prípravou sa uskutočňuje podľa schválených učebných plánov. Niektoré školy realizujú športovú prípravu formou školských športových stredísk. Týždenná dotácia vyučovacích hodín sa dodržiava. Prijímanie žiakov do tried so športovou prípravou je v súlade s platnou legislatívou. Dodržia sa počty žiakov v triedach. Personálne obsadenie a odbornosť vyučovania športovej prípravy vo všetkých druhoch športu je výborné. Odborné usmerňovanie zabezpečujú metodické orgány škôl prostredníctvom predmetových komisií telesnej výchovy. Tréningové plány sú vypracované na základe metodického usmernenia športových zväzov.

Na športovú prípravu žiakov v jednotlivých športových odvetviach školy používajú okrem vlastných prenajaté objekty, pričom najväčšie problémy sú s ich financovaním. Základné školy majú telocvične a športové areály, mnohé z nich však potrebujú opravy, nakoľko ich využíva aj široká verejnosť, čím sa vo zvýšenej miere opotrebúvajú. Z toho dôvodu vznikajú vyššie náklady na ich opravy a údržbu. Technický stav vlastných telovýchovných zariadení škôl je v jednotlivých krajoch v jednotlivých športových odvetviach rôzny. V niektorých školách sa väčšina hodín športovej prípravy realizuje v športových halách, zimných štadiónoch, atletických štadiónoch, kde sú podmienky v prevažnej väčšine dobré, vyhovujúce aj požiadavkám vrcholového športu. Objekty sa využívajú efektívne, vyťaženosť objektov je vysoká.

Materiálna a technická vybavenosť vzhľadom na počet a potreby žiakov nie je v súlade s platnými legislatívnymi predpismi. V rozpočte škôl sa nezohľadňuje športová príprava žiakov ako variant učebného plánu primeranou dotáciou zriaďovateľov škôl, čím sa neplní finančné zabezpečenie športovo nadanej a talentovanej mládeže v športových triedach

podľa príslušného metodického usmernenia MŠMaŠ SR. Vybavenie športovým náradím a športovými potrebami je v jednotlivých okresoch a druhoch športu rôzne. V niektorých prípadoch je priemerné až nevyhovujúce. Súčasný stav umožňuje realizovať športovú prípravu žiakov na prijateľnej úrovni len za podpory sponzorov, rodičov a športových klubov, pričom nedostatky v materiálnom vybavení ovplyvňujú kvalitu výkonnosti žiakov.

Stav a úroveň športovej prípravy je veľmi dobrá. Zaradenie športovej prípravy do denného a týždenného rozvrhu je optimálne. V týždennom rozvrhu sú rovnomerne rozložené dvojhodinové celky, ktoré rešpektujú tréningové hodiny v športových kluboch. Vyučovací proces prebieha podľa tréningového plánu vypracovaného trénermi na školský rok. Plány sú rozčlenené na prípravné, hlavné a prechodné obdobie.

Učebné osnovy pre jednotlivé športové odvetvia nie sú k dispozícii. Odborná úroveň vedenia tréningového procesu je vyhovujúca. Hodiny športovej prípravy vo všetkých športových odvetviach sú na veľmi dobrej metodickej a športovej úrovni. Sú pravidelné, fyzicky náročné, miera zaťaženia zabezpečuje rozvoj športových zručností, schopností a morálno-vôľových vlastností žiakov. Výkonnosť žiakov sa sleduje kontrolnými meraniami. Žiaci majú dostatočný priestor na uplatnenie individuálnych schopností. Bezpečnosť žiakov je zaistená v zmysle príslušného pokynu MŠ SR. Kvalita športovej prípravy v školách s triedami so športovou prípravou má veľmi dobrú organizáciu a štruktúru tréningových jednotiek, vysokú efektívnosť vyučovacieho procesu a jeho realizáciu na profesionálnej úrovni, vysoký stupeň osvojovania nových pohybových činností žiakmi, veľmi dobré, v určitých športových odvetviach vynikajúce športové výsledky a úspechy.

Podstatné pozitíva

- *dobré personálne obsadenie športovej prípravy a odbornosť jej vyučovania vo všetkých druhoch športu.*

Podstatné negatíva

- *materiálna a technická vybavenosť nie je v súlade s príslušným legislatívnym predpisom*
- *absencia učebných osnovy pre jednotlivé športové odvetvia.*

3.2 Základné umelecké školy

3.2.1 Problémy v jednotlivých odboroch a formách štúdia základnej umeleckej školy

Pretrvávajúcim problémom, najmä malých škôl nachádzajúcich sa vo väčšej vzdialenosti od kultúrnych centier, je všeobecný nedostatok kvalifikovaných učiteľov, najmä v tanečnom a literárno-dramatickom odbore.

Väčšina škôl nesídlí v budove zriaďovateľa, z toho dôvodu majú niektoré školy existenčné problémy. Školy sídliace vo väčších mestách majú elokované pracoviská v okolitých obciach (čo nie je vždy pravidlom). Na vyučovanie v hudobnom odbore sa využívajú učebne základných škôl, ktoré nevyhovujú veľkosťou a akustikou. Prevažná väčšina škôl má koncertnú sálu a priestory vhodné na inštaláciu rôznych výstav. Školy, kde tieto priestory absentujú, využívajú priestory kultúrnych domov, mestských úradov a pod. Interiéry škôl sú esteticky upravené, využíva sa predovšetkým kvetinová výzdoba, plošné i priestorové práce detského výtvarného prejavu. Nedostatok priestorov má výtvarný odbor na priestorové práce s materiálom, chýbajúce skladové priestory. Na výuku v literárno-dramatickom odbore chýbajú javiská na nácvik inscenácií.

Materiálno-technické vybavenie nie je na požadovanej úrovni. V hudobnom odbore sú takmer všetky nástroje opotrebované, zastarané a potrebujú opravy. Zakúpenie nových nástrojov je v súčasnej ekonomickej situácii nemožné. Vo výtvarnom odbore je situácia podobná, prevažuje skromné vybavenie, celkovo je nedostatočné, prípadne staré; obnovuje sa priebežne podľa finančných možností zriaďovateľov škôl. Tanečný odbor je prevažne na vyhovujúcej úrovni a postupne sa podľa finančných možností dobudováva. Literárno-dramatický odbor je zo všetkých odborov najmenej rozvinutý, pracuje v skromných podmienkach s často nevyhovujúcim materiálno-technickým vybavením.

V základných umeleckých školách je stály záujem o štúdium a naďalej vzrastá. Školy nemôžu uspokojiť všetkých uchádzačov, ktorí splnili podmienky prijatia najmä z nedostatočných priestorových a následne na to aj personálnych a mate-

riálno-technických dôvodov. K podstatným problémom škôl patrí trojstupňová klasifikácia žiakov, ktorá neumožňuje vhodnú diferenciaciu v klasifikovaní rozdielnych výkonov. V praxi sa neosvedčila. Vedenia škôl a učitelia žiadajú návrat k päťstupňovej klasifikácii.

Chýba metodická príručka pre tanečný odbor od 4. roč. vyššie, učebné osnovy pre 4.-7. roč. hry na keyboarde a zvukové nahrávky k učebniciam. Nevyhovujú učebnice hudobnej náuky pre 5.-7.roč. hudobného odboru. Absentujú predmety výtvarná teória a tanečná teória. Je nedostatok postupových súťaží pre žiakov tanečného a literárno-dramatického odboru.

Prijímanie detí predškolského veku do prípravného štúdia výtvarného odboru prináša málo efektívnu prácu. Preto mnohé školy radšej prijímajú vekovo staršie deti priamo do 1. ročníka. Vhodným sa javí zníženie časovej dotácie z 3x45 min. na 2x45 min. v učebnom pláne č.36. Značným problémom je dopravné spojenie, často znemožňujúce organizovať výučbu efektívne a v primeranom rozsahu pre žiakov dochádzajúcich z pomerne širokého okolia.

Na štúdium pre dospelých sa hlásia záujemci najmä do hudobného, ojedinele do ďalších odborov. Problémy sú vo všetkých odboroch rovnaké: po zvládnutí základov klesá záujem o ďalšie štúdium, na vytvorenie skupín vyučovania hudobnej náuky je malý počet žiakov. Problémy sú so zaradovaním študentov do komornej a súborovej hry pre nedostatok voľného času a pracovné zaťaženie. Ak je záujem o štúdium dospelých, školy pre nedostatok učiteľov nedokážu preň vytvoriť podmienky pre tento druh štúdia.

Základné umelecké školy majú opodstatnenosť najmä pre dosah na všestranný rozvoj detí, mládeže a dospelých. Vzdelávanie v umeleckých odboroch odpútava frekventantov od nežiadúcich negatívnych návykov (drogy, výtržníctvo, kriminalita a pod.) a vedie ich k zmysluplnému využitiu voľného času a osvojovaniu zdravého moderného štýlu života.

Podstatné pozitíva

- *pretrvávajúci záujem o štúdium na základných umeleckých školách.*

Podstatné negatíva

- *absencia učebných osnovy hry na keyboarde pre 4. – 7. roč.*
- *nevyhovujúca trojstupňová klasifikácia žiakov, ktorá umožňuje iba malú možnosť diferenciacie v klasifikovaní a dáva na jednu úroveň žiakov rozdielnych výkonov*
- *zastaranosť hudobných nástrojov v hudobnom odbore*
- *nedostatok kvalifikovaných pedagógov v tanečnom a literárno-dramatickom odbore.*

3.2.2. Záverečné skúšky v základnom štúdiu a štúdiu pre dospelých v základných umeleckých školách

V školách prebiehali záverečné skúšky rôzne, nakoľko ich formy nie sú určené v učebných osnovách. Úroveň práce komisií pre záverečné skúšky bola výborná a hodnotenie výsledkov absolventov objektívne.

Riaditelia škôl a pedagógovia prejavili nespokojnosť s trojstupňovou klasifikáciou, ktorá neumožňuje diferencovane a objektívnejšie hodnotiť výkony žiakov, s požiadavkou návratu k päťstupňovej klasifikácii.

Positívnym javom pri záverečných skúškach je veľká účasť rodičov i širokej verejnosti na absolventských koncertoch.

V hudobnom odbore základného štúdia a štúdia pre dospelých mali záverečné skúšky teoretickú (písomnú a ústnu) a praktickú časť. Absolventi využili možnosť vykonať praktickú záverečnú skúšku z hry na nástroj pred polročnou klasifikáciou. Súčasťou záverečných skúšok bolo vystúpenie absolventov na záverečnom verejnom alebo internom absolventskom koncerte, bez vplyvu na záverečnú klasifikáciu. Požiadavky na vedomosti a hudobné zručnosti, vyplývajúce z učebných osnov, boli optimálne.

Na skúškach sa žiaci prezentovali štruktúrou repertoáru, ktorá zodpovedala učebným osnovám pre jednotlivé nástroje okrem tých, ktoré nedefinujú obsah záverečnej skúšky (akordeón, cimbal). Úroveň zvládnutia učiva v hudobnom odbore v teoretickej i praktickej časti bola takmer vo všetkých školách výborná. Nižšia úroveň zvládnutého učiva je zapríčinená aj nedostatkom kvalifikovaných a stále sa meniacich učiteľov daného nástroja. Štúdium pre dospelých ukončil záverečnou skúškou iba jeden absolvent.

Vo výtvarnom odbore základného štúdia pozostávali záverečné skúšky z prezentácie a obhajoby vlastnej absolventskej práce a ústnej skúšky z prehľadu o dejinách umenia, ako aj výstavy výtvarných

prác v školských a verejných priestoroch, vernisáže v deň absolventských koncertov, alebo absolventi pracovali na výtvarných prácach v deň záverečných skúšok. Túto formu využila len jedna zo sledovaných škôl. Niektoré školy volili aj formu písomného testu na overenie základných vedomostí v teoretickej oblasti (dejiny kultúry a výtvarná tvorba). Úroveň zvládnutia učiva žiakmi vo výtvarnom odbore v teoretickej i praktickej časti bola výborná.

V tanečnom odbore základného štúdia formy a obsah záverečných skúšok vyplývali zo zamerania a podmienok tanečného odboru v škole (pohovory pred skúšobnou komisiou). Praktická časť vychádzala z tanečnej orientácie výuky – vystúpenia absolventov na verejných absolventských koncertoch sólovými výstupmi, skupinovými tanečnými vystúpeniami. V niektorých školách volili záverečnú skúšku z technických disciplín – cvičenie pri tyči, voľné predvedenie moderného scénického a ľudového tanca. Absolventi zvládli výborne technickú náročnosť všetkých predmetov. Úroveň zvládnutia učiva žiakmi v tanečnom odbore bola výborná.

V literárno-dramatickom odbore základného štúdia záverečné skúšky pozostávali z krátkej hlasovej a artikuláčnej rozcvičky, artikuláčnych cvičení, ako tzv. zástupnej reči, ktorú žiaci použili v krátkych hereckých etudách a v prednese. Záver absolventských skúšok tvorila pohybová etuda a ukážka absolventského vystúpenia alebo prednesu poézie a prózy a teórie (otázky z dejín umenia) alebo prednesu, absolventského predstavenia, znalostí dejín divadla a prehľadu všeobecných znalostí z dramatickej tvorby. Úroveň zvládnutia učiva bola výborná.

Absolventi zvládli učivo predpísané učebnými osnovami v prevažnej väčšine výborne. Rôzne formy záverečných skúšok v jednotlivých odboroch sa konali pred odbornou komisiou, ich priebeh a úroveň boli veľmi dobré.

Podstatné pozitíva

- *kvalitná príprava záverečných skúšok po organizačnej, personálnej a materiálno-technickej stránke*
- *priestory svojim vybavením, adekvátnou estetickou výzdobou korešpondovali s potrebami a slávnostným charakterom skúšok. Poskytovali dostatočný priestor na realizáciu stanoveného cieľa, prezentáciu vedomostí a zručností absolventov, ako aj na prácu komisií. Časové rozvrhnutie bolo optimálne k počtom žiakov*
- *priebeh záverečných skúšok vo všetkých odboroch bol plynulý a bezproblémový*
- *pedagogická a odborná spôsobilosť menovaných členov komisie pre záverečné skúšky bola takmer 100%.*

3.3 Špeciálne základné školy

3.3.1 Úroveň vyučovania predmetu pracovné vyučovanie a pracovná výchova v špeciálnych základných školách⁵

Pedagogické a odborné riadenie predmetu pracovné vyučovanie a pracovná výchova je na dobrej úrovni. Rozvoj manuálnych zručností a osvojovanie pracovných činností a návykov patria medzi hlavné výchovno-vzdelávacie priority škôl. Metodické orgány škôl poskytujú začínajúcim, skúseným aj nekvalifikovaným pedagógom konkrétnu metodickú a odbornú pomoc. Hospitačná činnosť vedenia školy v záveroch spĺňa požiadavky odborného usmernenia a pomoci pedagógom.

Výchovno-vzdelávací proces sa riadi podľa základnej pedagogickej dokumentácie. Učitelia sa na vyučovacie hodiny pripravujú, sú kreatívni, svojpomocne si vyrábajú učebné pomôcky, iniciujú u žiakov tvorivosť a zdravú súťaživosť, rešpektujú individuálny prístup, zdravotné možnosti a schopnosti žiakov. Na začiatku školského roka i priebežne sú žiaci oboznámení s hygienickými požiadavkami a poučení o dodržiavaní bezpečnosti a ochrany pri práci. Delenie žiakov do skupín na 2. stupni podľa počtu a pohlavia žiakov bolo dodržané (s jednou výnimkou).

Personálne podmienky sú dobré, odbornosť vyučovania je vyššia ako 66%. Učitelia si individuálne zvyšujú kvalifikáciu vysokoškolským štúdiom, na odborných seminároch, metodických stretnutiach organizovaných vzdelávacím, informačným a agentúrnym centrom (VIAC) v Trenčíne a MC Bratislava.

Materiálno-technické prostredie je uspokojivé napriek tomu, že finančné prostriedky sú nedostatočné na jeho pokrytie a obnovu. Vedenia škôl sponzorsky

získanými finančnými prostriedkami a čiastočne z rodičovských príspevkov sú schopné zabezpečiť potrebný pracovný materiál a pracovné náradie, nástroje, uskutočniť obnovu poškodeného základného vybavenia dielni a odborných učební.

Pre práce v dielni a práce v domácnosti sú vytvorené dobré priestorové podmienky, školy majú zriadené školské dielne, cvičné kuchynky, časť z nich aj odborné učebne (krajčírskoe dielne, žehliareň, práčovňa). Všetky školy majú vytvorené pre pestovateľské práce školské pozemky. Úroveň vyučovania (Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky a Košický kraj) je dobrá. Výnimkou je Prešovský kraj, kde sú v pedagogickom a odbornom riadení predmetu pracovné vyučovanie veľké rezervy z dôvodu nedostatočného docenenia významu jeho pedagogického a odborného riadenia.

Podmienky vyučovania sú tu nevyhovujúce, odbornosť vyučovania je 7,1%, materiálno-technické prostredie neumožňuje plniť predpísané učivo v zmysle platnej školskej legislatívy v plnom rozsahu. Na vyučovacích hodinách sa často improvizuje. Finančné dotácie nepostačujú na zakúpenie pracovného materiálu a obnovu poškodeného základného vybavenia školských dielni. Tieto sú často umiestňované pre nedostatok priestorov do bývalých pivníc, ktoré nevyhovujú osvetlením a veľkosťou.

Negatívnym poznatkom je aj rutínska práca pedagógov, bez osobnej iniciatívy a kreativity, formálna, respektíve nepravidelná príprava na vyučovanie. Úroveň vyučovania predmetu je v Prešovskom kraji neuspokojivá.

Podstatné pozitíva

- *dobré pedagogické a odborné riadenie predmetov pracovné vyučovanie a pracovná výchova*
- *zlepšovanie materiálno-technických podmienok sponzorsky získanými prostriedkami.*

Podstatné negatíva

- *v Prešovskom kraji nevyhovujúce prostredie a materiálno-technické vybavenie, nedostatok špeciálnych pedagógov*
- *nedostatočné materiálno-technické zabezpečenie v dôsledku nedostatku finančných zdrojov.*

⁵ Inšpekčnú úlohu realizovali do 31.12.1999 školskí inšpektori krajských a okresných úradov, od 1.1.2000 školskí inšpektori Štátnej školskej inšpekcie

3.4 Stredné školy

3.4.1 Realizácia úloh Národného akčného plánu pre ženy v Slovenskej republike vo výchovno-vzdelávacom procese stredných škôl⁶

Školy venujú primeranú pozornosť formovaniu ochrany mladých dievčat v stredných školách proti fyzickému a sexuálnemu zneužívaniu.

Problematika je zakomponovaná do výchovno-vzdelávacích cieľov vyučovacích predmetov najmä slovenský jazyk a literatúra, etická, občianska a náboženská výchova, náuka o spoločnosti, telesná výchova, biológia a psychológia.

Osobitná pozornosť sa venuje výchove k partnerským a sexuálnym vzťahom v rámci triednic-kých hodín a v mimoškolskej činnosti.

Aktivity škôl sú v štátnych a cirkevných školách dobré, v súkromných školách uspokojivé.

Výchovné otázky súvisiace s ochranou a posilňovaním zdravia dievčat, ich reprodukčnou a materskou funkciou, sú súčasťou učebných osnov Koncepčia výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Realizácia je vo všetkých typoch škôl veľmi dobrá.

Školy prejavili záujem o program Čas premien, podľa ktorého sa dotazníkovou formou zisťujú nevhodné návyky a nesprávne postoje v rodine a mimo školy. Veľký záujem vzbudil aj program S tebou o tebe. Kladne sa hodnotí spolupráca so spoločnosťou Procter & Gamble.

Do medzinárodného projektu „Technologická výchova a vzdelávanie dievčat“ (hlavný koordinátor Holandsko) sa zapojilo 10% škôl. Aktivitu v tejto oblasti však možno označiť ako nevyhovujúcu.

Činnosť pedagogicko-psychologických poradní a centier výchovnej a psychologickkej prevencie so špecifickým zameraním na dievčatá sa realizuje pomocou výchovných poradcov a školských psychológov. Spolupráca je na dobrej úrovni a pomáha žiačkam prekonávať osobné problémy a krízové stavy.

⁶ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori krajských úradov

3.4.2 Plnenie úloh Národného programu boja proti drogám a úloh Konceptie výchovnej a psychologickkej prevencie delikvencie a kriminality pre SŠ⁷

Plnenie úloh Národného programu boja proti drogám a Konceptie výchovnej a psychologickkej prevencie delikvencie a kriminality vo výchovno-vzdelávacom procese na stredných školách vychádza z uznesenia Vlády Slovenskej republiky č.298 z 21. apríla 1999, ktoré Ministerstvo školstva SR rozpracovalo na vlastné podmienky.

Školy venovali úlohám primeranú pozornosť, boli zahrnuté do plánov práce školy, predmetových komisií, triednych učiteľov, výchovných poradcov a koordinátorov protidrogovej prevencie.

Koordinátori prevencie drogových závislostí spolupracujú s vedením škôl, psychológmi, pedagogickými pracovníkmi a rodičmi žiakov.

Väčšina stredných škôl má vypracované vlastné preventívne protidrogové programy, ktoré realizujú v spolupráci s regionálnymi kultúrnymi strediskami, centrami voľného času, miestnymi úradmi, okresnými a krajskými veliteľstvami policajného zboru a centrami pre liečenie drogových závislostí.

Príprava pedagogických zamestnancov na prevenciu drogových závislostí a prevenciu kriminality je zabezpečovaná zriaďovateľmi škôl a metodickými centrami.

Materiálne podmienky sú rôzne. Vo väčšine škôl, najmä vidieckych, chýbajú vhodné publikácie a iný

propagačný materiál. Absentuje dostatočné množstvo učebných pomôcok, audio, video-nahrávok a metodickkej literatúry pre učiteľov a žiakov.

Vo výchovno-vzdelávacom procese sa uvedená problematika realizuje najmä v predmete slovenský jazyk a literatúra, etická výchova, občianska náuka a biológia. V rámci výchovy mimo vyučovania sa komplexne monitorujú žiaci s podozrením na drogovú závislosť a osvedčujú sa aktivity neformálneho charakteru s malými skupinami žiakov.

V cirkevných školách má špecifické a nezastupiteľné miesto v prevencii náboženská výchova a s ňou spojené činnosti.

Napriek rôznorodým aktivitám a úsiliu škôl bolo zistené, že žiaci stredných škôl majú priame skúsenosti s užívaním drog. Najviac zaznamenaných prípadov bolo v stredných odborných učilištiach. Kriminálne činy žiakov boli zaznamenané a riešené v spolupráci s rodičmi a orgánmi činnými v trestnom konaní. Učitelia sa vo výchovno-vzdelávacom procese stretávajú najmä s vulgárnymi nadávkami, narušovaním vyučovania, prejavmi nedisciplinovanosti, prejavmi verbálneho a fyzického násillia medzi spolužiakmi. Podľa vyjadrenia pedagogických pracovníkov majú tieto javy vzostupnú tendenciu.

Podstatné pozitíva

- *úroveň primárnej prevencie drogových závislostí, prevencie delikvencie kriminality a činnosť koordinátorov prevencie drogových závislostí v školách je dobrá.*

Podstatné negatíva

- *nedostatočná vybavenosť škôl vhodnými pomôckami a literatúrou.*

⁷ Inšpekčnú úlohu realizovali do 31.12.1999 školskí inšpektori krajských a okresných úradov, od 1.1.2000 školskí inšpektori Štátnej školskej inšpekcie

3.4.3 Stav, materiálno-technické zabezpečenie športovej prípravy na športových gymnáziách a kvalifikovanosť trénerov športovej prípravy

Športové gymnáziá sú zamerané na kmeňové športové odvetvia, ktorých vyučovanie zabezpečujú väčšinou interní pedagógovia školy. Prípravu v ďalších odvetviach realizujú tréneri príslušných športových klubov. Gymnáziá so športovou prípravou sú zamerané na kolektívne športy basketbal, volejbal, v stredných odborných učilištiach je príprava zameraná na futbal a atletiku.

Všetky školy dodržiavajú učebné plány a učebné osnovy pre športovú prípravu.

Personálne podmienky sú dobré. Kvalifikovanosť trénerov je takmer 100 %. Výnimku tvorili 3 školy, kde bola kvalifikovanosť trénerov v atletike 90 %, v bežeckom lyžovaní 67 % a vo futbale 57,7 %.

Športová príprava sa uskutočňuje vo vlastných objektoch a prenajatých objektoch rôznych klubov a telovýchovných jednôt.

Technický stav športových objektov škôl nie je dobrý v športovom gymnáziu v Bratislave, Košiciach a Žiline, kde sú vonkajšie a vnútorné priestory nevyhovujúce. Prenajaté objekty sú vo veľmi dobrom technickom stave s vyhovujúcimi podmienkami. Vlastné a prenajaté objekty sa racionálne a efektívne využívajú.

Materiálno-technická vybavenosť škôl športovým náradím a športovými potrebami je vo väčšine škôl (80 %) vyhovujúca. V niektorých školách sú športové zariadenia opotrebované a zastarané. Pridelené finančné prostriedky umožňujú zabezpečiť len základné vybavenie športovým náradím, športovými potrebami a športovú výstroj žiakov a trénerov.

Materiálno-technická vybavenosť niektorých druhov športov je zabezpečovaná materskými klubmi a telovýchovnými jednotami. Využívanie športového náradia a pomôcok je maximálne a efektívne.

Športová príprava sa realizuje v športových odvetviach v súlade s tréningovými plánmi (ročný, mesačný a týždenný tréningový plán, plán tréningovej jednotky). Úroveň a hodnotenie športových výkonov je v súlade s požiadavkami klasifikácie.

Kvalita športovej prípravy je garantovaná kvalifikovanosťou trénerov, ktorí rešpektujú odborné a metodické postupy s dodržiavaním hygienických zásad a bezpečnostných opatrení.

Stav a úroveň športovej prípravy je na dobrej úrovni. Konceptné zameranie vzdelávania je v súlade so schválenými učebnými plánmi. Týždenná hodinová dotácia sa dodržiava.

Podstatné pozitíva

- *personálne podmienky zabezpečenia športovej prípravy sú veľmi dobré*
- *spolupráca škôl so športovými klubmi a telovýchovnými jednotami je výborná.*

Podstatné negatíva

- *v niektorých školách nevyhovujúci stav športových objektov a opotrebovanosť športového náradia.*

3.4.4 Úroveň vyučovania slovenského jazyka a využívanie progresívnych metód výučby v stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským⁸

Odborné a pedagogické riadenie má priemernú až nadpriemernú úroveň. Predmet sa vyučuje podľa platných učebných osnov, zo strany vedenia škôl a predmetových komisií sa mu venuje všestranná potrebná pozornosť. Povinné vyučovanie v gymnáziách a stredných odborných školách vhodne dopĺňa nepovinný predmet konverzácia v slovenskom jazyku (v stredných odborných učilištiach sa nevyučuje pre vysokú hodinovú dotáciu učebného plánu) a mimoškolské aktivity, najmä súťaže v slovenskom jazyku.

Deklarované uplatňovanie progresívnych metód je v dokumentoch školy často formálne aj z dôvodu ich neznalosti zo strany učiteľov. Delenie tried sa uplatňuje v gymnáziách a stredných odborných školách, menej v stredných odborných učilištiach z priestorových dôvodov.

Odbornosť vyučovania je 80 - 100 %, najvyššia v gymnáziách, nižšia v stredných odborných školách a stredných odborných učilištiach. Ďalšie vzdelávanie učiteľov má najlepšiu úroveň v gymnáziách, najmä účasťou na tvorbe učebníc a pedagogického čítania. Priestorové podmienky sú rozdielne, iba v časti škôl sú odborné učebne. Podmienky efektivity vyučovania sú priemerné. Materiálna vybavenosť je priemerná, pri celkovom dostatku učebníc a

beletrie v slovenskom jazyku citelne chýbajú nové učebnice pre 2. a 3. ročník gymnázií a 2. - 4. ročník stredných odborných škôl.

Úroveň výchovno-vyučovacieho procesu je priemerná. Využívajú sa najmä dialógové metódy, reprodukcie textov, bezprekladové metódy pri optimálnej štruktúre vyučovacích hodín. Motivácia žiakov bola efektívna a aktivizujúca. Ciele vyučovacích hodín boli splnené aj vďaka veľmi dobrej úrovni odbornej pripravenosti učiteľov. Spätná väzba sa uplatňovala klasifikáciou.

Zistili sa výrazné rozdiely v klasifikácii žiakov v základných a stredných školách. Jazykové vedomosti a zručnosti žiakov sú najlepšie pri reprodukcii, vo voľnom prejave sa vyskytujú gramatické chyby, podobne v písomnom prejave. Najslabšie výsledky dosahujú žiaci stredných odborných učilišť.

Prostriedkami ďalšieho skvalitnenia vyučovania slovenského jazyka sú prepracovanie učebných osnov predmetu, vydanie nových učebníc a štandardov.

Úroveň vyučovania slovenského jazyka v stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským je priemerná.

Podstatné pozitíva

- *vysoký stupeň kvalifikovanosti vyučovania slovenského jazyka a dobrá úroveň odbornej pripravenosti učiteľov*
- *rozširovanie mimovyučovacích aktivít v slovenskom jazyku.*

Podstatné negatíva

- *neuplatňovanie progresívnych metód a foriem vyučovania slovenského jazyka*
- *tradične spracované učebné osnovy, absencia učebníc slovenského jazyka pre niektoré ročníky gymnázií a stredných odborných škôl*
- *nemotivujúca benevolentná klasifikácia slovenského jazyka v základných školách sa prejavuje výrazne v zhoršení klasifikácie v stredných školách.*

⁸ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori krajských úradov

3.4.5 Stav a úroveň odbornej praxe v letnom období

Odborný výcvik počas prázdnin vykonávali najmä žiaci poľnohospodárskych učebných a študijných odborov a odborov služieb z dôvodov sezónnosti prác a činností.

Odborný výcvik bol zabezpečený najčastejšie v školských pracoviskách podľa učebných osnov a učebného plánu v rozsahu 5 - 19 dní. Výnimkou sú odbory kuchár a čašník, žiaci ktorých vykonávajú odborný výcvik v stravovacích zariadeniach.

Podmienky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa dodržiavajú, žiaci absolvovali príslušné školenie.

Priestorové podmienky sa komplexne hodnotia ako vyhovujúce.

Materiálno-technické podmienky sú z hľadiska strojového vybavenia kvantitatívne celkom dobré, ale stroje sú značne opotrebované a zastarané.

Odborný výcvik viedli kvalifikovaní majstri odbornej výchovy, iba ojedinele inštruktori pod

dohľadom majstrov. Žiaci počas praxe vykonávali prevažne odborné a kvalifikované práce. V niektorých organizáciách spoločného stravovania zabezpečujúcich na základe zmluvy odborný výcvik sa neplnili učebné osnovy.

Organizácia pracovného dňa a psychohygienické podmienky boli zabezpečené podľa platných predpisov.

V súlade s vykonávanými činnosťami a obsahom odborného výcviku sa uskutočňovala protidrogová prevencia a environmentálna výchova. Stravovanie a ubytovanie žiakov bolo zabezpečené v domovoch mládeže.

Podmienky a úroveň odborného výcviku v čase hlavných prázdnin sú porovnateľné s odborným výcvikom počas školského roka. Získané odborné zručnosti získané prevažne produktívnou prácou sú veľmi dobré.

Podstatné pozitíva

- celkovo dobré personálne, hygienické a sociálne podmienky odborného výcviku, dodržiavanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci
- uskutočňovanie odborného výcviku v organizáciách a u súkromníkov na základe zmluvných vzťahov
- vykonávanie odborného výcviku prevažne produktívnou prácou.

Podstatné negatíva

- prehľbuje sa rozdiel medzi strojovou vybavenosťou školských pracovísk a požiadavkami na odborné znalosti a zručnosti žiakov
- nedostatok finančných prostriedkov nedáva stredným odborným učilištiam možnosť odmeňovať žiakov za produktívnu prácu a vybavovať ich podľa predpisov pracovnými a ochrannými pomôckami
- realizácia odborného výcviku počas hlavných prázdnin bez súhlasu Ministerstva školstva SR..

3.4.6 Stav a úroveň výchovy a vzdelávania v súkromných a cirkevných stredných školách

V **súkromných školách** sa zistila vyhovujúca úroveň riadenia z hľadiska hlavných cieľov, plánovania a organizácie práce, činnosti poradných orgánov a vedenia pedagogickej dokumentácie. Väčšie nedostatky sú v kontrolnej činnosti - diferenciacia medzi plánom a realizáciou.

Personálne podmienky, kvalifikovanosť a odbornosť vyučovania sú priemerné, prejavuje sa menšia stabilita kolektívov a zamestnávajú dôchodcov. Školy sú najčastejšie v prenajatých priestoroch štátnych škôl a využívajú aj ich vybavenosť. Celkovo dobre sú vybavené didaktickou technikou a učebnicami. Stredné odborné učilištia majú iba priemerné podmienky na odborný výcvik.

Výchova a vzdelávanie sa uskutočňujú podľa schválených učebných plánov. Výsledky sú vyhovujúce, závislé od výberu žiakov a celkových podmienok školy. Z výchovných problémov je najčastejšie záškoláctvo. Inšpekcia zistila porušenie piatich legislatívnych noriem a uložila na ich odstránenie opatrenia.

Celkový stav v súkromných školách je primeraný až priemerný.

V **cirkevných školách** je úroveň riadenia vcelku dobrá v stanovení hlavných cieľov. V plánovaní práce prevláda koncepcnosť vychádzajúca z programov kresťanskej etiky a humanistiky. Vnútorňa školská kontrola je na prijateľnej úrovni, nedostatky sú v jej realizácii. Poradné orgány sú funkčné, na veľmi dobrej úrovni je pedagogická dokumentácia.

Personálne podmienky, kvalifikovanosť a odbornosť vyučovania sú vcelku dobré, vrátane vedenia škôl. Pedagogické kolektívy sú stabilizované, potrebná pozornosť sa venuje permanentnému vzdelávaniu. Priestorové, materiálno-technické podmienky sú vcelku dobré, postupne sa školy dobudovávajú.

Úroveň výchovno-vzdelávacích výsledkov je prijateľná vďaka priaznivej atmosfére v škole, pozitívnej motivácii, prístupu k žiakom a cieleného záujmu žiakov a rodičov o štúdium. Pozoruhodné sú výsledky výchovnej práce školy podporované bohatou mimoškolskou aktivitou. Inšpekcia nezistila porušenie legislatívy. Výsledky dosahované cirkevnými školami sú vyvážené s prevažujúcimi pozitívami. Celkový stav v cirkevných školách možno hodnotiť ako vcelku dobrý.

Trendy a smery vývoja

- *postupná profilácia a vytváranie tradícií v cirkevných školách v dôsledku uplatňovania zreteľne sformulovaných výchovných a vzdelávacích koncepcií*
- *postupné zlepšovanie materiálnych a personálnych podmienok časti súkromných škôl, nadväzujúca polarizácia podmienok a vzdelávacích ponúk a s tým súvisiaci záujem verejnosti o štúdium v týchto školách*
- *oproti štátnym školám pretrvávajúca vcelku nižší počet kvalifikovaných učiteľov.*

3.4.7 Stav a úroveň prijímacieho konania v stredných školách na šk. r. 2000/2001

Určenie profilových predmetov a stanovenie prijímacích komisií prijímacieho konania pre šk. r. 2000/2001 bolo v súlade s legislatívnymi predpismi. Školy mali vypracované kritériá úspešného a neúspešného vykonania prijímacej skúšky, prerokované v pedagogickej rade a zverejnené v stanovenom termíne. Úlohy, vzorové riešenia a bodové hodnotenie z profilových predmetov boli po vypracovaní predmetovými komisiami schválené riaditeľmi škôl v súlade s učebnými osnovami základnej školy príslušných predmetov. V bilingválnych gymnáziách bolo okrem profilových predmetov obsahom prijímacej skúšky overenie špeciálnych schopností, zručností a talentu.

V gymnáziách bola náročnosť prijímacích skúšok oproti predchádzajúcemu šk. roku mierne vyššia, ako dôsledok transformácie základnej školy. Záujem o štúdium v gymnáziách sa zvýšil z 20% na 30%.

Pred termínom odvolacieho konania boli v niektorých školách upravené počty tried 1. ročníka na základe žiadostí riaditeľov škôl, v dôsledku čoho boli zmenené rozhodnutia o neprijatí uchádzačov na strednú školu, ojedinele boli v písomných rozhodnutiach o neprijatí nesprávne uvedené lehoty na odvolanie, čo nebolo v súlade s príslušným právnym školským predpisom.

V stredných odborných školách má na prijímanie žiakov veľký vplyv atraktivnosť študijných odborov. Najväčší záujem bol o hotelové a obchodné akadémie. Záujem o poľnohospodárske, odbory, strojárstvo, stavebníctvo a hutníctvo bol slabší. Na mnohých školách boli žiaci prijímaní bez prijímacích skúšok. Záujem o štúdium sa zvýšil z 30 % na 35%.

Najväčší záujem bol o stredné odborné učilišťa služieb, spoločného stravovania, obchodné a potravinárske. Pretrvávajú problémy zo získaním

žiakov do stredných odborných učilišť strojárskych, hutníckych, stavebných a poľnohospodárskych. Stabilitu si udržujú elektrotechnické odbory. Záujem o štúdium klesol z 50 % na 35 %.

Náročnosť prijímacích skúšok v stredných odborných učilištiach bola primeraná typom škôl. Do niektorých odborov boli prijímaní uchádzači so zmenenou pracovnou schopnosťou. V dôsledku nižšieho počtu uchádzačov boli nižšie nároky na prijatie, do niektorých učebných odborov sa hlásilo menej uchádzačov, ako bolo možné prijať. Rozpis plánu výkonov bol vykonaný do stanoveného termínu, pričom v mnohých prípadoch prevyšoval počet žiakov 9. roč. základnej školy, hoci bol určený po prerokovaní medzi riaditeľmi škôl a zriaďovateľmi škôl.

Pri odvolacom konaní boli zmenené rozhodnutia o neprijatí uchádzačov v dôsledku zvýšenia počtu prijímaných žiakov do 1. ročníka, čo predstavuje nesúlad s príslušným legislatívnym predpisom.

Vyskytli sa značné disproporcie medzi plánovaným a skutočným záujmom o štúdium s dôsledkom uprednostňovania žiakov so slabším prospechom na prijatie do 1. ročníka a dodatočných úprav výkonov krajskými úradmi. Pri určovaní plánu výkonov je potrebná väčšia súčinnosť medzi krajskými úradmi, zamestnávateľskými a podnikateľskými subjektami a úradmi práce okresných úradov. Pri prijímaní do študijných odborov nadstavbového štúdia v niektorých stredných odborných učilištiach nebola dodržaná nadväznosť na trojročný učebný odbor, 2. kolo prijímacej skúšky nebolo prerokované v pedagogickej rade, alebo boli prijatí žiaci do učebných odborov, ktoré neboli zaradené do siete stredných odborných učilišť a učilišť a zoznamu stredísk praktického vyučovania.

Podstatné pozitíva

- *vcelku dobrá úroveň organizácie, priebehu a výsledku prijímacieho konania pre šk. r. 2000/2001*
- *účasť členov rady školy, zástupcov rodičov alebo zriaďovateľov v prijímacích komisiách niektorých stredných odborných učilišť.*

Podstatné negatíva

- *prijímanie žiakov so slabším prospechom do 1. roč. v 1. kole do niektorých odborov stredných odborných učilišť bez prijímacej skúšky*
- *zaraďovanie atraktívnych študijných a učebných odborov v stredných odborných učilištiach pri nedostatočnom zabezpečení personálnych a materiálnych podmienok s následkom zanikania niektorých odborov a povolání*
- *v dôsledku neaktuálneho plánovania vznikajú disproporcie medzi plánovaným a skutočným stavom uchádzačov v stredných odborných učilištiach*
- *dodatočné úpravy počtov žiakov a tried gymnázií a stredných odborných škôl v rámci odvolacieho konania krajskými úradmi v dôsledku rozdielov medzi plánovaným a skutočným záujmom o štúdium.*

3.4.8 Výsledky pozorovania administrácie testov v rámci projektu MONITOR 2000

Cieľom bolo získať poznatky o uplatňovaní pokynov na vykonanie testovania v súvislosti s prípravou novej koncepcie maturitnej skúšky.

Pokyny na administráciu testov boli dodržané, prevažná časť škôl nemala problémy s organizáciou. Pokyny boli kladne hodnotené, považované za zrozumiteľné a jednoznačné.

Koordinátormi testovania boli vo väčšine zástupcovia riaditeľov, čo uľahčilo organizáciu testovania a zabezpečenie vyučovania v ostatných triedach.

Problémy škôl pri organizácii boli najčastejšie v kolízii termínov plánovaných školou a termínu

testovania (písomná maturitná skúška, praktické maturitné skúšky), zabezpečení priestorov pre variabilné skupiny, zabezpečení dozoru podľa pokynov a pomocného dozoru na zamedzenie nedovolennej spolupráce žiakov a materiálne zabezpečenie (napr. kopírovanie chýbajúcich materiálov).

Pripomienky na zlepšenie sa dotýkali obsahu a spôsobu vypracovania testov z anglického jazyka, výrazného odlišenia testov formy A, B vo všetkých predmetoch, termínu konania MONITORU, termínu odosielania testov (ihneď po napísaní), zachovania psychohygienických zásad.

Podstatné pozitíva

- celkovo kladný postoj škôl k pripravovanému novému spôsobu maturitnej skúšky
- dobré organizačné zvládnutie testovania a jeho administrácie.

Podstatné negatíva

- kolízia termínov testovania s ďalšími základnými činnosťami stredných škôl.

3.5 Školské zariadenia

3.5.1 Úroveň pripravenosti 5-6 ročných detí a detí s odloženou školskou dochádzkou na vstup do 1. ročníka základnej školy

Najčastejšími dôvodmi na odloženie školskej dochádzky je osobnostná nezrelosť dieťaťa, poškodenie centrálného nervového systému (nárast ľahkých mozgových dysfunkcií, poruchy reči, zvýšený počet retardácií), alergie, zdravotné oslabenie detí, spomalené psychomotorické tempo, telesná nezrelosť a prílišná hravosť.

Materské školy postupujú podľa Koncepcie rozvoja predškolskej výchovy s dôrazom na rok pred povinnou školskou dochádzkou, s prihliadnutím na špecifické podmienky jednotlivých škôl a Programu výchovy a vzdelávania. Vnútoraná kontrolná činnosť je zameraná na špecifické hospitačné ciele týkajúce sa úrovne prípravy a pripravenosti 5-6 ročných detí a detí s odloženou školskou dochádzkou na školu. Práca s Programom výchovy a vzdelávania je obohatená vo viacerých okresoch o projekt škôl podporujúcich zdravie, výučbu cudzích jazykov a spoluprácu s nadáciou „Škola dokorán“. Medzi najčastejšie používané formy patrí skupinová a individuálna práca.

Spolupráca so základnou školou sa orientuje na konzultácie, spoločné podujatia kultúrneho a športového charakteru, vzájomné návštevy detí a žiakov.

Intelektové schopnosti väčšiny 5-6 ročných detí sú primerané veku. Rozvíjajú sa u nich procesy a vlastnosti potrebné na samostatné zvládnutie riešenia problémov. Málopočetnú skupinu tvoria deti s nadpriemerne rozvinutým logickým myslením. S rómskymi deťmi, ktoré navštevujú materskú školu len jeden rok (aj to nepravidelne), sa vzhľadom na nedostatočné rozumové poznanie a jazykovú bariéru uplatňujú plány individuálneho rozvoja.

Medzi deťmi, ktoré navštevujú materskú školu od druhého roku života a deťmi, ktoré ju navštevujú iba rok pred vstupom do základnej školy, sú veľké rozdiely. U detí s nepravidelnou dochádzkou sa prejavuje znížená schopnosť sústredenia v požado-

vanom čase a zotrvanie vo verbálnych a prakticko-činnostných aktivitách.

Problémom je jazyková zložka. Okrem rómskych detí, u ktorých je problém s dorozumievaním, stále častejšie sa vyskytujú problémy so súvislým vyjadrovaním sa a správnu výslovnosťou (sygmatizmus, rotacizmus, dyslálie a pod.). Najlepšie výsledky v jazykovej výchove sú v rozvíjaní slovnej zásoby.

S výnimkou ojedinelých prípadov, 5-6 ročné deti sú bez väčších problémov adaptované na prostredie materských škôl a sú primerane samostatné. Atmosféra v triedach je priateľská, empatická, dominuje vzájomná pomoc a pokojné prostredie.

Rozdiely v sociálno-emocionálnej oblasti sú medzi deťmi, ktoré navštevujú materskú školu iba jeden rok pred vstupom do základnej školy, alebo ju navštevujú nepravidelne. Majú zníženú adaptačnú schopnosť, sú plačlivé a silne viazané na rodičov.

Deti s odloženou školskou dochádzkou sa začleňujú do bežných tried materských škôl alebo samostatnej triedy. Pracuje sa s nimi podľa individuálnych plánov rozvoja.

Učiteľky prvých ročníkov základných škôl pociťujú výrazné rozdiely u detí, ktoré materskú školu nenavštevovali. Ťažko sa prispôsobujú kolektívu, výrazne zaostávajú najmä v rečovej a grafomotorickej oblasti. Nezaškolenosť detí pred vstupom do základnej školy sa týka prevažne detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Úroveň pripravenosti 5-6 ročných detí na vstup do základnej školy je na primeranej úrovni. Pripravenosť v rozumovej oblasti je vekovo primeraná až nadpriemerná.

Úroveň v oblasti sociálno-emocionálnej a zmyslo-motorickej je dobrá, u detí navštevujúcich materskú školu krátku a nepravidelnú dobu je podpriemerná.

Podstatné pozitíva

- *individuálny prístup k deťom s odloženou školskou dochádzkou formou špeciálnych rozvojových programov a cieľavedomé zapájanie všetkých druhov vnímania v intencionálnom učení*
- *zvýšenie kultúry verbálnej komunikácie detí, dobrá úroveň sociálnej komunikácie medzi deťmi a dospelými.*

Podstatné negatíva

- *nevypracovávanie individuálnych plánov rozvoja osobnosti detí*
- *nedostatočné využívanie metód pedagogickej diagnostiky a nedostatky v znalostiach metodík jednotlivých výchovných zložiek, teórii predškolskej výchovy a didaktiky.*

3.5.2 Úroveň výkon štátnej správy v 1. stupni riadenia v predškolských zariadeniach

Základná dokumentácia o deťoch sa vedie prehľadne, obsahuje zoznamy detí, prihlášky, rozhodnutia o prijatí dieťaťa do MŠ, oznámenia o prerušení dochádzky do MŠ.

Triedna dokumentácia sa vedie vo väčšine materských škôl dobre. Sú však prípady, kde chýbajú evidenčné listky o deťoch, písomné oznámenie rodiča o neprítomnosti dieťaťa dlhšieho ako 30 dní, chýbajúce rozhodnutia riaditeľa základnej školy o odklade povinnej školskej dochádzky.

Nedostatkom je vo viacerých prípadoch nevydávanie rozhodnutí o prijatí dieťaťa do materskej školy, prípadne nedostatky formálneho charakteru (písomné rozhodnutia sa nepotvrdzujú okrúhlou pečiatkou).

Na všetkých školách sa vedie evidencia školských úrazov podľa príslušných legislatívnych predpisov.

Pedagogická dokumentácia sa spracováva systematicky a prehľadne podľa školských predpisov.

Plány práce vychádzajú z analýzy hodnotenia výchovno-vzdelávacieho procesu za uplynulý školský rok, pedagogicko-organizačných pokynov MŠ SR, interných pokynov zriaďovateľov, vychádzajú z Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách. Obsahové spracovanie v prevažnej miere zabezpečuje ich funkčnosť, konkrétnosť a kontrolovateľnosť. Nedostatky majú zväčša formálny charakter.

Vnútorň poriadok je vypracovaný v každej materskej škole, schválený pedagogickou radou, no nie vždy je schválený plenárnou schôdzou rodičov a prerokovaný so zriaďovateľom.

Pošta sa chronologicky vedie v podacom denníku so všetkými náležitosťami.

Úroveň výkonu štátnej správy v I. stupni riadenia v materských školách je na priemernej úrovni .

Podstatné negatíva

- *nedôsledná znalosť platnej školskej legislatívy v oblasti výkonu štátnej správy v I. stupni.*

3.5.3 Organizácia práce v materských školách počas letných mesiacov

Prevádzka materských škôl počas letných mesiacov bola koordinovaná zriaďovateľmi, riadenie zabezpečovali riaditeľky alebo poverené, zastupujúce učiteľky. Po prerokovaní s rodičmi a zriaďovateľmi boli materské školy na 4 -5 týždňov uzatvorené. V prevádzke počas letných mesiacov boli tie materské školy, ktoré vyhovovali kapacitou a polohou.

Pre deti z iných materských škôl boli zabezpečené vhodné podmienky. Personálne bola výchovno-vzdelávacia činnosť kvalifikovane zabezpečená. Časové rozvrhnutie denných činností rešpektovalo individuálne zvláštnosti detí a bolo vyvážené vhodným striedaním záujmových, pohybových a relaxačných činností.

Výchovno-vzdelávacie činnosti boli rozdelené do viacerých okruhov, zamerané väčšinou na manuálne činnosti, hudobno-pohybové hry, poznávanie prírody, výlety a rekreačné oddychové aktivity (otužovanie, kúpanie, loptové hry).

Formy, metódy a prostriedky výchovno-vzdelávacej práce boli primerané a adekvátne veku detí. Nízky počet detí zaradených v triedach umožňoval

individuálnu prácu s deťmi, čím sa vytvárala kľudná a pokojná atmosféra bez nežiadúcich emocionálnych prejavov. Komunikácia medzi učiteľkami a deťmi bola dobrá až výborná.

Starostlivosť o zdravie detí bola zabezpečená zvýšeným prísunom tekutín, používaním ochranných prostriedkov pred slnečným žiarením počas pobytu detí vonku. V čase od 10,00– do 12,00 hod. sa pobyt detí vonku úmerne skracoval podľa výšky denných teplôt.

Požiadavky rodičov boli v plnej miere rešpektované. Pri počiatočnom zisťovaní záujmu rodičov o materskú školu počas letných mesiacov bol záujem veľký, ale v skutočnosti deti do zariadenia nenastúpili, aj keď rodičia poplatky za deti vopred uhradili.

Návštevnosť detí v druhej polovici mesiacov júl a august klesala. Z prihláseného počtu detí iba 48 % navštevovalo materskú školu do konca letnej prevádzky. Dôvodom boli podľa tvrdenia rodičov zdravotné ťažkosti, resp. ich neprítomnosť nebola zdôvodnená.

Podstatné pozitíva

- *dobré organizačné zabezpečenie prevádzky*
- *získanie finančných prostriedkov potrebných pri realizácii sezónnych činností od sponzorov*
- *zabezpečenie čo najlepšej adaptácie detí presunutých z iných materských škôl.*

Podstatné negatíva:

- *nízky skutočný stav prítomných detí oproti plánovanému stavu*
- *absencia osobných údajov o deťoch z iných materských škôl a zápisov v prehľade výchovnej činnosti*
- *slabá ponuka sezónnych činností*
- *nezabezpečená kontrolná činnosť učiteľiek z iných materských škôl riaditeľkou.*

3.5.4 Činnosť školských klubov detí v období školských prázdnin

Činnosť jednotlivých oddelení školských klubov detí počas letných školských prázdnin bola naplánovaná podľa počtu prihlásených detí. Oddelenia sa zriaďovali len pre žiakov jednej školy, alebo žiakov viacerých škôl v jednej škole.

Počet prihlásených detí závisel aj od možnosti poskytnutia teplej stravy (obed), čo sa nie vždy podarilo zabezpečiť.

Počas inšpekcie sa zistilo, že počet prítomných detí v deň inšpekcie bol o 43 % nižší, ako plánovaný počet. Hlavnými príčinami tohto stavu bola nepravidelná dochádzka prihlásených žiakov, atraktívnejší program v centre voľného času a iných organizáciách, letné detské tábory a pod.

Program činnosti bol vopred plánovaný a schválený riaditeľmi škôl. Zohľadňovali sa požiadavky rodičov na časový rozsah prevádzky, činnosť sa prispôbovala záujmom detí, ich veku a zmenám počasia. Prázdninová činnosť školských klubov detí

bola dobre pripravená. Zabezpečovali ju kvalifikované vychovávateľky.

Obsahové zameranie prázdninovej činnosti zodpovedalo oddychovým, relaxačným a záujmovým aktivitám žiakov. Činnosť sa organizovala v bežných školských priestoroch, v parkoch, na kúpaliskách, lese a pod., ktoré vyhovovali tejto činnosti, ako aj hygienickým a bezpečnostným požiadavkám. Pitný režim bol zabezpečený.

Niektoré školské kluby detí organizovali počas prázdnin letné pobytové tábory, tvorivé dielne, aktivity v spolupráci s centrom voľného času, knižnicou, rodičmi, kultúrnym centrom a pod.

Negatívom je nedostatočné materiálno-technické zabezpečenie činnosti školských klubov detí po stránke kvantitatívnej i kvalitatívnej (nové pomôcky, pracovný materiál a iné), v súvislosti s nedostatkom pridelovaných financií pre školy.

Podstatné pozitíva

- *zohľadnenie potrieb rodičov v letnom období na umiestnenie žiakov v školských kluboch detí.*

3.5.5 Plnenie opatrení a odporúčaní Európskeho výboru pre zabránenie mučenia a neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v špeciálnych výchovných zariadeniach, vypracovanie a plnenie reedukačných programov v zariadeniach náhradnej výchovy

Zo 14 kontrolovaných oblastí boli celkom splnené 4 oblasti týkajúce sa: zamestnanosti žien v špeciálnych výchovných zariadeniach, zaradenie zoznamu povolených donucovacích spôsobov (bez teplo-studenej sprchy - škótskych strikov) do vnútorného (ústavného) poriadku špeciálnych výchovných zariadení, zaznamenávanie použitých donucovacích prostriedkov v osobitnom registri len na tento účel, plánovanie a realizácia činností a aktivít v kultúrno-vzdelávacej oblasti.

V 8 oblastiach boli opatrenia čiastočne splnené. Príčinou bola veľká rozdielnosť vo veľkosti a úrovni vybavenia miestností výchovnej izolácie, úrovni vedenia záznamov o dĺžke pobytu a kontrole chovanca v izolácii, rozdielnosť v zaručení podmienky chovancom na jednohodinovú vychádzku na čerstvom vzduchu počas výchovnej izolácie, rozdielnosť v poskytovaní psychologickú a psychiatrickú starostlivosť, materiálnom zabezpečení zariadení a celkovej humanizácii ústavnej výchovy, neumožnení návštevy chovancov vzdialenejšími príbuznými,

priateľmi a známymi, pridelovaní o-chranných prostriedkov a pracovného odevu na praktické vyučovanie len časti chovancov, poskytovaní nepretržitej zdravotníckej starostlivosti len v časti z kontrolovaných subjektov

V 2 oblastiach opatrenia pretrvávajú, nie sú splnené, z dôvodu neumožnenia výcviku personálu v používaní netelesných a manuálnych techník na zvládnutie osôb, nevhodného umiestnenie telefónu a neumožnenie voľného prístupu chovancov k telefónnemu aparátu.

V polovici reedukačných zariadení prevažujú pri vypracovaní komplexných reedukačných programov pozitíva, vecné nedostatky sú formálne, menej významné a na vyhovujúcej úrovni. V ďalších reedukačných zariadeniach výrazne prevažujú pozitíva v reedukačných programoch, ktoré sú vypracované na vyhovujúcej úrovni.

Komplexné reedukačné programy pre chovancov nevypracovalo len jedno reedukačné zariadenie.

Podstatné pozitíva

- *vcelku dobrá úroveň vypracovaných reedukačných programov.*

Podstatné negatíva

- *nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie kompletného plnenia opatrení výboru.*

3.5.6 Stav a poskytovanie špeciálno-pedagogických služieb a výkonov v poradenských zariadeniach a úroveň rozširovania siete zariadení špeciálno-pedagogického poradenstva⁹

Stav v počte zamestnancov špeciálnopedagogických poradní a detských integračných centier je nevyhovujúci, počet zamestnancov sa nezvyšuje z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Kvalifikovanosť zamestnancov je výborná. Z celkového počtu odborných zamestnancov, bolo v sledovaných špeciálnopedagogických poradniach 80 % a v detských integračných centrách 64 % interných zamestnancov. Stav odbornej praxe zamestnancov oboch typov zariadení je výborný.

Nakoľko nie je vytvorený interný predpis k organizácii špeciálnopedagogických poradní a detských integračných centier, každé zo zariadení vedie vlastnú evidenciu zdravotne postihnutých detí a poskytovaných špeciálnopedagogických služieb. Z dotazníkov zaslaných riaditeľom škôl vyplynulo, že v špeciálnopedagogických poradniach sa zdravotne postihnuté deti evidujú len v tom prípade, ak o služby požiadajú klienti.

V detských integračných centrách sa robí centrálna evidencia zdravotne postihnutých detí zo spracovaných dotazníkov, ktoré sa zasielajú na bežné typy škôl.

Centrálnu evidenciu zdravotne postihnutých detí vedie z 301 náhodne vybraných škôl a predškolských zariadení 37 % a centrálnu evidenciu integrovaných zdravotne postihnutých detí 29 % škôl.

Základným problémom je, že bežné školy a školské zariadenia nevidia rozdiel medzi zdravotne pos-

tihnutým a chorým dieťaťom, preto sa údaje o počtoch integrovaných a zdravotne postihnutých žiakov nepresne uvádzajú, alebo sa ich evidencie nevedie. So špeciálnopedagogickými poradňami a detskými integračnými centrami spolupracuje z oslovených škôl len 23 %, nespupracuje 77 % škôl, napriek tomu sú pravidelne oslovované k spolupráci.

Vedenie evidencie zdravotne postihnutých detí materských, základných škôl a stredných škôl v špeciálnopedagogických poradniach a detských integračných centrách je dobré. Evidencia zdravotne postihnutých detí v materských a základných školách je nevyhovujúca.

Napojenie škôl a školských zariadení na sieť špeciálnopedagogických poradní a detských integračných centier je nevyhovujúce.

Zariadenia špeciálnopedagogického poradenstva nemôžu poskytovať školám, rodičom a iným inštitúciám svoje služby a starostlivosť o zdravotne postihnutú klientelu v plnom rozsahu príslušného legislačného predpisu z dôvodu nedostatočnej siete špeciálnopedagogických poradní a detských integračných centier, nedostatku odborného personálu a finančných prostriedkov na ich prevádzku.

Starostlivosť, ktorú poskytujú sledované špeciálnopedagogické poradne a detské integračné centrá rodičom zdravotne postihnutých detí a školám v súčasnej dobe i pri uvedených nepriaznivých faktoroch je výborná.

Podstatné pozitíva

- *dobrá úroveň vedenia evidencie zdravotne postihnutých detí v sledovaných zariadeniach špeciálnopedagogického poradenstva.*

Podstatné negatíva

- *nevyhovujúci stav evidencie zdravotne postihnutých detí v materských a základných školách*
- *nesystematická spolupráca materských a základných škôl so zariadeniami špeciálnopedagogického poradenstva pri integrácii zdravotne postihnutých detí*
- *nedostatočné vybavovanie materských škôl a základných škôl špeciálnymi a kompenzačnými pomôckami*
- *nedostatočná sieť špeciálno-pedagogického poradenstva.*

⁹ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori krajských úradov

3.5.7 Činnosť špeciálnych výchovných zariadení v období školských prázdnin

V sledovaných zariadeniach bolo v letnom období 54 chovancov v 6 výchovných skupinách. Prevádzka zariadení pokračovala v čase letných prázdnin bez prerušenia. Počet a veková skladba chovancov sa menili z dôvodu ich presunu do iných zariadení a odchodu na prázdninový pobyt do rodín.

Letná prázdninová činnosť sa realizovala podľa dobre premysleného výchovného plánu letnej činnosti, rozpracovaného do plánov výchovných skupín a režimu dňa chovancov.

Prázdninové aktivity výchovných skupín prebiehali v súlade s plánom letnej výchovnej činnosti. Menšie aktuálne zmeny v obsahu a termíne boli realizované z dôvodu zmeny počasia.

Väčšina voľnočasových a záujmových aktivít prebiehala vo vlastnom zariadení. Ponuky sponzorov a zriaďovateľov na zabezpečenie rekreačného pobytu pre chovancov v turistických zariadeniach boli minimálne.

Počas prázdninovej činnosti sa využívali vlastné priestory (klubovne, telocvične, posilňovne, športoviská v areáli zariadenia). Mimo zariadenia sa uskutočňovali časovo krátkodobé výlety do prírody, exkurzie spojené s poznávaním kultúrnych pamiatok

a múzeí v bližšom okolí, výmenné pobyty chovancov v rámci špeciálnych výchovných zariadení v SR a putovné tábory.

Náročnejšie voľnočasové aktivity (splavovanie riek, cykloturistika, plávanie, dlhodobejšie kultúrno-spoločenské podujatia mimo zariadenia a zážitkové programy) nebolo možné realizovať pre nedostatok finančných prostriedkov na zakúpenie športových potrieb, počítačovej didaktickej techniky.

Zdravotná starostlivosť a bezpečnostné opatrenia počas prázdninových aktivít chovancov v zariadení a mimo neho boli dodržané v súlade s platnou školskou legislatívou.

Personálne zabezpečenie výchovných skupín sa uskutočňovalo podľa rozpisu denných a nočných služieb vychovávateľov zostavovaných a aktualizovaných vedúcimi výchovy so súhlasom riaditeľa zariadenia.

Počet pedagógov vo výchovnej skupine v čase aktivít mimo zariadenia sa upravoval podľa platných pedagogických noriem. Vo vedení pedagogickej a osobnej dokumentácie chovancov neboli zistené nedostatky.

Podstatné pozitíva

- *premyslená a dobrá organizácia prázdninovej činnosti*
- *kvalitné obsahové zameranie výchovného plánu prázdninovej činnosti s dôrazom na maximálnu pestrosť aktivít s rešpektovaním záujmu chovancov*
- *hľadanie možností získavania finančných prostriedkov z mimorozpočtových zdrojov (nadácie, sponzorstvo, vypracovanie projektov).*

Podstatné negatíva

- *nedostatočné materiálno-technické podmienky na realizovanie športových a voľnočasových aktivít a činností*
- *malá možnosť rekreačných možností na základe ponúk zriaďovateľov a podnikateľských subjektov.*

3.6 Spoločné úlohy v školách a školských zariadeniach

3.6.1 Stav v prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti v rezorte školstva¹⁰

Väčšina škôl má vypracované vlastné preventívne programy s opatreniami zameranými na nežiadúce a delikventné správanie sa žiakov.

V školách bol veľmi rozdielny výskyt typických školských foriem agresie, násilia a iných sociálno-patologických javov. Učitelia všetkých druhov škôl, najmä v mestách, sú stále viac konfrontovaní s narastajúcimi prejavmi agresivity zo strany žiakov. Jej najčastejšími prejavmi je narušovanie vyučovania, nedisciplinovanosť, krádeže, vulgárne nadávky, užívanie legálnych drog (fajčenie, alkohol) aj nelegálnych drog, gamblerstvo, v menšej miere prejavy vandalizmu, šikanovanie, vydieranie, brutálne bitky medzi spolužiakmi, nosenie zbraní. Extremistické heslá a rasistické prejavy neboli zistené.

Pri riešení týchto foriem násilia, školy dodržiavali postupnosť výchovných opatrení podľa závažnosti činov. Zvlášť závažné prípady, kde sa naplnili skutkové podstaty trestných činov, sa riešili v spolupráci s políciou a súdmi. Pri riešení nežiadúceho a delikventného správania žiakov školy kontaktovali príslušné okresné a krajské pedagogicko-psychologické poradne a centrá výchovnej a psychologickéj prevencie.

Prevencia kriminality je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a mimoškolskej, krúžkovej činnosti. Dôraz sa kladie na formovanie hodnotového systému, právneho vedomia, rešpektovanie

etických noriem v správaní a prehlbovanie ľudského citenia mladých ľudí.

Časť stredných škôl využíva počítačové preventívne programy B. Thomasovej na prevenciu užívania legálnych drog a psychotropných látok. Žiaci sú zapojení do peer-programov a projektu STREET LOVE v spolupráci so študentmi právnickej fakulty.

Školy z vlastného podnetu v spolupráci s inými inštitúciami organizujú rôzne podujatia. V cirkevných školách má nezastupiteľné miesto náboženská výchova. Väčšina škôl je zapojená do projektu Škola podporujúca zdravie. K danej problematike si školy zhotovujú pútače, organizujú výstavky výtvarných prác a vyvíjajú publikačnú činnosť s danou tematikou.

V organizovaní vlastnej záujmovej činnosti sú v základných školách z dôvodu nedostatočných finančných prostriedkov rezervy, v stredných školách je na veľmi dobrej úrovni.

Na zabezpečenie väčšieho množstva propagačného materiálu, videokaziet, počítačových programov nie je dostatok finančných prostriedkov. Distribuuju ich rozličné inštitúcie, pričom mnohé nevysitujú v dostatočnej miere danú problematiku a nerešpektujú vekové osobitosti detí.

Úroveň prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti je veľmi dobrá, v základných školách uspokojivá.

Podstatné pozitíva

- *prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu, mimoškolskej činnosti škôl.*

Podstatné negatíva

- *nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečovanie väčšieho množstva propagačného materiálu, videokaziet a počítačových programov.*

¹⁰ Inšpekčnú úlohu realizovali do 31.12.1999 školskí inšpektori krajských a okresných úradov, od 1.1.2000 školskí inšpektori Štátnej školskej inšpekcie

3.6.2 Plnenie zásad a princípov Národného programu ochrany starších ľudí v školách a školských zariadeniach¹¹

Materské školy počas celého roku prehľbovali v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu pozitívny vzťah k starším ľuďom. Deti sa v jednotlivých výchovných zamestnaniach formou hry aj rozhovoru vychovávali k úcte k rodičom, starým rodičom a všetkým starším ľuďom. Organizovali sa najmä spoločné výchovné podujatia s rodičmi a starými rodičmi, návštevy centier opatrovateľskej a ošetrovateľskej starostlivosti pre dospelých, domovy dôchodcov a iné. Aktivity materských škôl v danej oblasti, boli rôzne a veľmi pestré, možno ich hodnotiť pozitívne.

Základné školy a školské zariadenia danú úlohu zaradili do plánov triednych učiteľov, metodických združení, predmetových komisií, časovo-tematických plánov jednotlivých predmetov v rámci výchovno-vzdelávacej práce. Okrem toho školy organizovali rôzne podujatia v rámci významných dní počas kalendárneho roku.

Činnosť základných škôl v rámci plnenia princípov Národného programu ochrany starších ľudí bola na veľmi dobrej úrovni.

Aktivity stredných škôl sa realizovali prostredníctvom výchovno-vzdelávacích cieľov v jednotlivých

výchovných podmienkach, uplatňovali sa v práci triednych učiteľov na triednických hodinách a pri spoločných akciách triednych kolektívov. Organizované aktivity boli pestré a rôznorodé.

Vážnym problémom, ktorý v súčasnosti postihuje veľkú časť detskej a mládežníckej populácie, je rozvrátená rodina, čo v nemalej miere ovplyvňuje postoj detí a mládeže k starším ľuďom. Preklenutie týchto negatívnych javov je vo výchove mladej generácie veľmi dôležité.

Pozitívnym javom je plnenie Národného programu o ochrane starších ľudí cieľavedomou činnosťou v celom výchovno-vzdelávacom procese.

Činnosti škôl neboli do jednotlivých učebných tém zaradené formálne, tvorili organickú súčasť výchovy jednotlivca v procese výchovy a vzdelávania.

Úlohy sa realizovali na všetkých úsekoch výchovno-vzdelávacieho procesu a na mimoškolských podujatiach najmä na úrovni žiak - rodina - starí ľudia, ako aj na úrovni zamestnanci škôl - bývalí zamestnanci (dôchodcovia).

Podstatné pozitíva

- *cieľavedomosť výchovnej činnosti zameranej na úctu a pozitívny postoj k ľuďom v staršom veku.*

¹¹ Inšpekčnú úlohu realizovali školskí inšpektori krajských a okresných úradov

4. ZÁVERY Z INEJ ČINNOSTI ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE

4.1 Závery z prešetrovania sťažností

Od 3. januára do 30. júna 2000 bolo v centrálnej evidencii Štátnej školskej inšpekcie zaevidovaných 140 podaní, z ktorých 121 priamo prešetrovala a vybavovala Štátna školská inšpekcia. Ostatné podania buď neboli posúdené ako sťažnosti, alebo patrili do kompetencie iných orgánov verejnej správy.

Rozloženie sťažností medzi jednotlivé školské inšpekčné centrá bolo veľmi nerovnomerné a na niektorých pracoviskách ich vybavovanie značne obmedzovalo čas potrebný na realizovanie plánovanej inšpekčnej činnosti. Na vybavovanie sťažností školskí inšpektori v Slovenskej republike potrebovali v uvedenom období spolu 945 dní.

Najviac sťažností podávali rodičia - 65 %, na druhom mieste učitelia - 15 % a zvyšných 20 % rôzne ďalšie osoby. Sťažnosti smerovali na prvom mieste proti učiteľom - 47 %, riaditeľom škôl - 46 %, proti iným osobám - 7 %. V základných školách najviac sťažností smeruje proti učiteľom, na stredných školách proti riaditeľom škôl.

Z hľadiska typov škôl najviac sťažností bolo podaných na základné školy - takmer 63 %, na stredné školy 26 % a na materské školy 11 %. Na školské zariadenia bola podaná len jedna sťažnosť.

47% sťažností bolo opodstatnených, 47% sťažností neopodstatnených, v 6% sa predmet sťažnosti dostupnými prostriedkami nedal objektívne overiť. Opodstatnenosť sťažností z hľadiska počtu jednotlivých námietok je však podstatne nižšia - 23 %.

Najčastejšie nedostatky v materských školách sa týkali zanedbávania bezpečnosti detí a nevhodného správania sa učiteliek voči deťom.

V základných školách boli najčastejšie nedostatky v práci riaditeľov škôl - neriešenie sťažností rodičov, nedostatky v riadiacej práci, problémy v interpersonálnych vzťahoch na pracovisku, nedodržanie zásad slušnej komunikácie, autoritatívny

prístup k podriadeným, nedodržanie psychohygienických zásad pri tvorbe rozvrhu, nedostatky v správnom konaní, nevydávanie rozhodnutí (napr. o vykonaní komisionálnej skúšky), svojvoľné vytváranie „špeciálnych“ tried a zaradovanie žiakov do nich bez vyšetrenia a odporúčania pedagogicko-psychologickej poradne; v práci učiteľov - porušovanie ustanovení Metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov ZŠ, nedostatočné vykonávanie dozoru nad žiakmi, nepedagogický prístup k žiakom, impulzívne konanie, používanie fyzických trestov, nedostatočné právne vedomie.

V stredných školách sa nedostatky týkali problémov v interpersonálnych vzťahoch, nedostatkov v správnom konaní (nevydanie rozhodnutia, vydanie nesprávneho rozhodnutia, vylúčenie žiačky z domova mládeže bez rozhodnutia), bezdôvodného nariadenia komisionálnych skúšok, rozhodnutí o zníženej známke zo správania bez náležitých podkladov, nedodržania legislatívy pri tvorbe rady školy, na stredných odborných učilištiach bezdôvodné uvoľňovanie žiakov z teoretického vyučovania, nútenie rodičov platiť peniaze za nadštandardné učebné pomôcky, prevádzku školy a pod., porušovanie vyhlášky o prijímaní na štúdium na stredných školách.

Positívne zmeny, ktoré nastali na základe prešetrovania sťažností - zabránenie opakovaniu nedostatkov v konkrétnych školách, prehĺbovanie právneho vedomia učiteľov i riaditeľov škôl, zapojenie riadiacich zamestnancov do vzdelávania v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 41/1996 Z. z., v jednotlivých prípadoch sa nesprávne zloženie rád škôl dostalo do súladu s platnou legislatívou, zrušenie chybných rozhodnutí v správnom konaní, odstránenie nedostatkov hodnotení a klasifikácii a skvalitnenie tohto procesu.

4.2 Poznatky školskej inšpekcie regionálneho charakteru

BRATISLAVSKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Positíva:

- základné školy - rozširovanie vzdelávacích ponúk, profilácia mestských škôl, výrazný pozitívny vzťah žiakov z vidieka k životnému prostrediu
- základné umelecké školy - vysoká odbornosť učiteľov; dobré výsledky, úspechy žiakov v súťažiach, na koncertoch na celoslovenskej aj zahraničnej úrovni, veľký záujem žiakov aj rodičov o základné umelecké školy
- stredné školy - postupná racionalizácia škôl, študijných a učebných odborov
- materské školy - vysoké percento zaškolenosti 5-6 ročných detí; kvalitná príprava detí na vstup do 1. roč. základnej školy; takmer 100% kvalifikovanosť učiteľiek; zlepšovanie spolupráce s rodičmi, aplikácia inovačných trendov v riadení a výchovnej práci
- centrá voľného času - rozširovanie ponúk záujmovej činnosti.

Negatíva:

- základné školy - zhoršujúce sa personálne a materiálne podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu, zhoršovanie stavu budov, nedostatok a zastaranosť učebníc, učebných pomôcok; nárast počtu nekvalifikovaných učiteľov (najmä CJ a výchovných predmetov); nízka naplnenosť tried vidieckych škôl, preplnenosť tried bratislavských škôl a škôl okresných miest; odchod výborne prospievajúcich detí do gymnázií s osemročným štúdiom a detí vidieckych škôl do škôl okresných miest s uplatňovaním rozšíreného vyučovania a cirkevných škôl; nárast počtu žiakov so znevýhodneného sociálneho prostredia a drogových závislostí v Bratislave, v okresných mestách (tvrdé drogy), vidieckych školách (nikotinizmus, alkoholizmus); obmedzená možnosť účasti mimobratislavských učiteľov na vzdelávacích akciách (zlé dopravné spojenie, vysoké náklady za cestovné, dĺžka času potrebná na uvoľnenie z vyučovania)
- základné umelecké školy - priestorové problémy, veľa odlúčených pracovísk v nevyhovujúcich priestoroch; nedostatok finančných zdrojov na obnovu, najmä hudobných nástrojov
- stredné školy - nedostatok kvalifikovaných učiteľov CJ a odborných predmetov; schválený program racionalizácie siete škôl spoločensky a politicky málo akceptovaný

- materské školy - odchod mladých kvalifikovaných učiteľiek; zhoršujúci sa stav budov a materiálnych podmienok, časté krádeže
- centrá voľného času - priestorové problémy; nekvalifikovanosť, fluktuácia zamestnancov v mimobratislavských centrách voľného času.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- základné a stredné školy - nedostatok kvalifikovaných učiteľov, najmä CJ, výchovných predmetov a odborných predmetov; nedostatok mladých učiteľov, vysoký počet učiteľov dôchodcov; nedostatočné finančné ohodnotenie učiteľov, žiadne sociálne výhody (učiteľské byty, pôžičky, zľavy); upadanie záujmu o mimoškolskú činnosť, alebo nevyužívanie ponuky žiakmi; formálna činnosť predmetových komisií; problémy s vhodným priestorovým umiestnením základných umeleckých škôl; nedostatok kvalifikovaných zamestnancov v centrách voľného času
- materské školy - nízka kvalita materiálneho vybavenia a jej ďalšie znižovanie.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- Výrazný nárast sťažností vo všetkých druhoch škôl

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- negatívne javy sú prejavom celospoločenskej situácie a nedostatku financií pre školstvo
- nedostatky sociálnej politiky pri stabilizácii mladých kvalifikovaných učiteľov a tým laxný prístup mladých učiteľov k práci; pokles morálneho kreditu učiteľov a ich spoločenského uznania
- prednostná pozornosť riadiacich zamestnancov na finančné a materiálno-technické otázky na úkor pedagogického riadenia
- nekonceptnosť a nesystematický prístup štátnej správy v školstve k riešeniu problematiky v školstve
- neefektívne využívanie štátom vyčlenených prostriedkov aj z dôvodu, že racionalizácia postihuje rozsiahlu sieť len štátnych škôl v Bratislave.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- zvýšenie objemu finančných prostriedkov pre školstvo, nástupných plátov učiteľov; zabezpečenie sociálnej politiky pre učiteľov
- zlepšenie informovanosť nižších stupňov štátnej správy v školstve, pružnejšia reakcia na spoločenské zmeny v oblasti školskej legislatívy, revízia právnych predpisov platných v školstve.

TRNAVSKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- osobná iniciatíva mnohých riaditeľov škôl zlepšovať materiálne vybavenie (z mimorozpočtových zdrojov alebo v stredných školách podnikateľskou činnosťou)
- zlepšenie situácie v oblasti kvalifikovanosti učiteľov CJ, najmä v mestách, problémy pretrvávajú vo vidieckych školách
- masívnejší vstup výpočtovej techniky do škôl (viac v stredných školách, menej v základných školách)
- stredné školy - v rámci racionalizačných opatrení snaha o riešenie duplicity odborov v rámci mesta a regiónu
- materské školy - vysoká zaškolenosť detí a starostlivá práca učiteliek.

Negatíva:

- základné školy - destabilizácia pedagogických zborov a znižovanie ich kvalitatívneho potenciálu z dôvodu spoločenského postavenia a ocenenia práce učiteľa, prehľbovanie problémov v oblasti materiálneho zabezpečenia a vybavenosti škôl; čoraz väčšie zameranie riaditeľov škôl na ekonomický ako pedagogický manažment; nevyrovnávanie efektivity nákladov na vzdelanie v mestských a malých vidieckych školách (základné školy, materské školy)
- stredné školy - menej efektívny proces racionalizácie siete z dôvodu nedoriešenej diverzity zriaďovateľskej funkcie (stredné odborné školy, stredné odborné učilištia); modifikácia siete stredných škôl v niektorých prípadoch v rozpore s platnou legislatívou na úkor financovania niektorých existujúcich škôl; obavy riaditeľov začať zásadnejšie reformy v štruktúre a zameraní škôl, vzhľadom na očakávané a zatiaľ nedefinované koncepčné zmeny v systéme stredných škôl; nejestvovanie priameho prepojenia siete študijných a učebných odborov na trh práce (nie sú ani strednodobo definované jeho potreby)
- špeciálne školy - nízka kvalifikovanosť pedagógov; nevyhovujúce materiálno-technické vybavenie; nedostatočné možnosti ďalšieho vzdelávania absolventov špeciálnych základných

škôl okresu Dunajská Streda v blízkom okolí (najvyššia koncentrácia špeciálnych základných škôl v kraji).

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- prevládajúci tradičný prístup k vzdelávaniu a samotnému výchovno-vzdelávaciemu procesu; pretrvávajúca absencia mužov- učiteľov v školách
- rastúca dezilúzia zamestnancov školstva, prameňom z stagnácie v systéme vzdelávania.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- zlepšenie situácie v primárnej prevencii drogových závislostí.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- stav výkonnosti ekonomiky; nekonceptnosť smerovania školstva najmä v posledných 8 rokoch, fluktuácia návrhov koncepcií a zmien; neefektívny systém riadenia finančných tokov z úrovne zriaďovateľov a ostatných orgánov štátnej správy a ďalších kompetentných inštitúcií.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- urýchlenie prác na konečnom definovaní koncepcie vzdelávania s konkrétnymi stanovenými nástrojmi realizácie
- zintenzívnenie procesu tvorby novej legislatívy pre školstvo; analýza uplatňovania vyhlášky o finančnom a hmotnom zabezpečení žiakov stredných odborných učilíšť a učilíšť s návrhmi zmeny podľa súčasných ekonomických možností
- zvýšenie dôrazu na kvalitu výberu riadiacich zamestnancov z hľadiska pracovných schopností a morálnych vlastností a na ich ďalšie vzdelávanie
- razantnejšie zlepšovanie existenčných podmienok učiteľov
- dobudovanie siete škôl a školských zariadení podľa skutočných potrieb regiónu
- iniciácia zmeny v daňovej sústave (možnosti finančných tokov z odvádzaní daní pre školy).

TRENČIANSKY KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- základné školy - súlad uplatňovaných výchovno-vzdelávacích programov s deklarovými cieľmi škôl; participatívny charakter odborného a pedagogického riadenia; vysoký podiel učiteľov s pedagogickou a odbornou spôsobilosťou; dobrá úspešnosť žiakov základných škôl pri prijímaní na stredné školy
- stredné školy - racionalizácia siete stredných škôl; súlad výchovy a vzdelávania s deklarovými cieľmi a profilom absolventa; vysoký podiel kvalifikovaných učiteľov; zriadenie bilingválnych tried v niektorých G; dobrá úroveň športovej prípravy a úroveň dosahovaných výsledkov v oblasti športu a príprave reprezentantov SR; veľmi dobrá úroveň primárnej prevencie drogových závislostí
- materské školy - odraz realizácie koncepcie predškolskej výchovy s dôrazom na rok pred povinnou školskou dochádzkou v kvantitatívnom a kvalitatívnom raste; úzka spolupráca školy s rodinou pri zaškolenosti detí (uplatňovanie materiálu Domáca predškolská výchova) lepšia pripravenosť detí do 1. roč. ZŠ; zriaďovanie prípravňových ročníkov detí v priestoroch MŠ a ZŠ
- zriadenie krajskej pedagogicko-psychologickej poradne, vzdelávacej inštitúcie VIAC, krajského centra voľného času.

Negatíva:

- materské školy - nedodržiavanie platnej školskej legislatívy v pedagogickej dokumentácii, organizácii vyučovania, naplnenosti žiakov v triedach.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- základné školy - nevyhovujúce priestorové, materiálno-technické a psychohygienické podmienky (kmeňové triedy v odborných učebniach, za-starané učebné pomôcky, oneskorená distribúcia učebníc); znižovanie úrovne disciplíny žiakov; nízke nemotivujúce postavenie učiteľa v porovnaní s inými rezortmi k podávaniu vysokých výkonov
- stredné školy - nedostatočné financovanie škôl zo štátneho rozpočtu v oblasti prevádzky, údržby škôl, nákup učebných pomôcok, výpočtovej, didaktickej techniky a spotrebného materiálu
- materské školy - znižovanie úrovne materiálno-technického zabezpečenia škôl; zvyšovanie záťaže riaditeľiek materských škôl problémami ekonomického a hospodárskeho charakteru na úkor riadenia a kontroly pedagogického procesu.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- neboli zaznamenané.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- nízka dotácia škôl zo štátneho rozpočtu
- nedodržiavanie školskej legislatívy v dôsledku benevolentného prístupu riaditeľov škôl.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- pružnejšie riešenie najmä finančných otázok; zvýšenie financovania škôl a školských zariadení zo štátneho rozpočtu
- zlepšenie sociálnych a ekonomických podmienok rodín a tým zlepšenie ich vplyvu na výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu v školách
- sledovanie kvality riadenia škôl tematickými inšpekciami.

NITRIANSKY KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- vytvorenie podmienok na objektívne a koncepčné posudzovanie úrovne škôl a školských zariadení na základe jednotných kritérií vznikom štátnej školskej inšpekcie.

Negatíva:

- základné školy - zvyšujúci sa trend znižovania odbornosti a kvalifikovanosti učiteľov; porušovanie školskej legislatívy
- v niektorých prípadoch podávané skresľujúce informácie o činnosti a kompetenciách školskej inšpekcie zo strany odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry, neprizývanie školských inšpektorov na porady riaditeľov škôl a školských zariadení.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- výrazné nedostatky v materiálnom vybavení škôl a školských zariadení učebnými pomôckami a audiovizuálnou technikou.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- zníženie metodického usmerňovania zo strany odborov školstva mládeže a telesnej kultúry po delimitácii školských inšpektorov.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- nedostatočné personálne obsadenie metodicko-riadiacich oddelení odborov školstva mládeže a telesnej kultúry.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- doriešenie personálnej obsadenosti metodicko-riadiacich oddelení odborov školstva mládeže a telesnej kultúry.

ŽILINSKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- základné školy - racionalizácia siete škôl na základe analýzy; možnosť zvyšovania kvalifikácie učiteľov
- stredné školy - gymnáziá - pružná reakcia vedení škôl na zmeny učebných plánov, spracovávanie projektov; zavedenie alternatívneho učebného plánu v gymnáziách so štvorročným štúdiom; predloženie projektov Gymnázium višegrádskej štvorky a Bilingválne vzdelávanie na Slovensku na schválenie MŠ SR; posilnenie bilingválneho vzdelávania a zaradenie informatiky v gymnáziách s osemročným štúdiom; realizácia projektu INFOVEK;
- stredné školy - stredné odborné školy - zapojenie veľkého množstva študentov do mimoškolských súťaží a medzinárodných projektov; vynikajúce umelecké výsledky Konzervatória v Žiline, vysoký odborný kredit Štátnej jazykovej školy v Žiline; stabilizovaná sieť stredných odborných škôl a dostatočná kapacita budov; rastúci záujem o nadstavbové a pomaturitné štúdium, dobrá odbornosť vyučovania
- stredné školy - SOU - zvýšenie záujmu o štúdium v niektorých študijných odboroch
- špeciálne školy - racionalizácia siete špeciálnych škôl;
- materské školy - stabilizovaná sieť materských škôl na základe analýzy a racionalizácie; vysoká kvalifikovanosť učiteľiek; dobrá kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu.

Negatíva:

- základné školy - problémy s odbornosťou vyučovania v okrajových okresoch kraja; nedostatočné konkurenčné prostredie a tým minimálne nástroje na zlepšovanie kvality výchovno-vzdelávacieho procesu; presuny nekvalitných pedagógov z jednej školy na inú; neodborné vyučovanie cudzích jazykov maturantmi
- stredné školy - zhoršovanie materiálno-technickej vybavenosti učebnými pomôckami, výpočtovou technikou a informačnými technológiami (najmä v malých SOU), nedostatočná oprava a údržba budov; zaostávanie a nepružnosť školskej legislatívy za spoločenskými zmenami
- stredné školy - stredné odborné školy - nerovnomerné využívanie kapacity stredných odborných škôl, rast nákladov žiakov na dopravu, ubytovanie a stravovanie žiakov; nerovnomerná kvalita vyučovacieho procesu

- stredné školy - stredné odborné učilištia - nezodpovedanie študijných a učebných odborov potrebám trhu práce; nevyvážená sieť stredných odborných učilišť; nedostatočný odraz sociálnej a odbornej pripravenosti žiakov pre prax
- špeciálne školy - nevyhovujúca materiálno-technická vybavenosť, zastarané učebné pomôcky a didaktická technika; nezodpovedajúce ubytovacie podmienky žiakov internátnych špeciálnych škôl; pretrvávajúce problémy v kvalifikovanosti učiteľov.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- základné školy - nedostatok finančných prostriedkov na prevádzku škôl a havarijné stavy; starnutie populácie učiteľov, nízky počet učiteľov - absolventov, problémy v kvalifikovanosti učiteľov
- stredné školy - nepriaznivý vplyv zrušenia štátnych podnikov na financovanie nákladov štúdia žiakov v stredných odborných školách; nedoriešené zriaďovateľské vzťahy a ich dopad na učňovské školstvo
- materské školy - nedostatok finančných prostriedkov na prevádzku materských škôl
- špeciálne školy - nedostatok finančných prostriedkov, nedostatočná vybavenosť internátnych špeciálnych škôl a zariadení.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- zhoršenie v oblasti financovania a čiastočne v oblasti legislatívy
- zo strany vední škôl pochopenie nevyhnutnosti sponzorského získavania finančných prostriedkov a efektívnejšie využívanie pridelených finančných zdrojov
- prispôsobovanie sa škôl trhu práce realizovaním pomaturitného štúdia
- umožnenie prístupu zamestnávateľov, záujmových združení, orgánov štátnej správy v školstve a odborových zväzov do procesu prípravy mládeže na povolanie a ich vplyv na zabezpečovanie odborného výcviku; hľadanie možností spolupráce pri novej koncepcii záverečných skúšok.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- súčasná ekonomická situácia, nedostatok finančných zdrojov v školstve, absencia zákona o financovaní školstva
- sústavné zmeny v štátnej správe v školstve; pomalosť a nekonceptnosť v riešení školskej problematiky, pomalá transformácia školského systému, neprispôsobenie sa požiadavkám trhu práce

- odchod pedagógov zo školstva najmä učiteľov CJ, ekonomiky a informačných technológií z finančných dôvodov
 - dlhotrvajúca príprava a nevydanie nového školského zákona
 - neprehľadné financovanie stredných odborných učilíšť a stredísk odbornej praxe
 - legislatívna nepripravenosť racionalizácie siete stredných škôl, študijných a odborných predmetov.
- 5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov**
- výraznejší prísun finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu; dofinancovanie rozpočtu škôl; prijatie kvalitného zákona o financovaní v školstve; zlepšenie materiálneho stavu podnikateľskou a sponzorskou činnosťou
 - razantnejšie zvýšenie tempa realizácie koncepcie rozvoja školstva; dôsledná realizácia zámerov projektu Milénium
 - obsadzovanie riadiacich funkcií v školstve odborníkmi
 - prispôsobovanie sa škôl požiadavkám trhu práce
 - v školách zriadenie funkcie školského psychológa
 - efektívnejšie využívanie výhod účasti škôl v medzinárodných projektoch
 - aktualizácia vzdelávacích cieľov perspektívnym požiadavkám na schopnosti absolventov stredných odborných škôl
 - úprava študijných a učebných odborov stredných odborných učilíšť podľa stupňov ekonomickej náročnosti; zohľadnenie zaradenia nových odborov (stupňovitá príprava, pilotné školy); riešenie rozporov v zriaďovaní a rušení SOU; riešenie zaradovanie majstrov odborného výcviku, ktorí absolvovali bakalárske štúdium, do vyšších platových tried
 - zvýšenie finančných limitov pre špeciálne školy na zlepšenie materiálnej vybavenosti.

BANSKOBYSŤRICKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- základné školy - pretrvávajúca snaha riadiacich zamestnancov a učiteľov udržať kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu; zapájanie škôl do rôznych projektov; neformálna činnosť koordinátorov primárnej prevencie drogových závislostí; záujem pedagógov o rôzne formy ďalšieho vzdelávania; záujem o reprezentáciu školy v súťažiach a olympiádach, zabezpečenie podmienok školského mliečného programu
- stredné školy - utlmenie požiadaviek na vznik ďalších štátnych stredných škôl, najmä gymnázií s osemročným štúdiom.

Negatíva:

- základné školy - nedostatok finančných prostriedkov na nákup učebných pomôcok; nedostatočná znalosť školskej legislatívy, nedostatočná vnútorná kontrolná činnosť; zameranosť riaditeľov škôl na vyrovnávanie finančného deficitu na úkor riadenia a kontroly výchovno-vzdelávacieho procesu; nedostatočné metodické usmerňovanie nekvalifikovaných učiteľov; nesprávne chápanie funkcie poradných orgánov v škole; vysoký počet neodborne vyučovaných hodín CJ a výchovných predmetov; nedostatok kvalifikovaných výchovných poradcov, školských psychológov, logopédov; nedostatočné riešenie problematiky integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zo strany zriaďovateľov a vzdelávacích inštitúcií; negatívny dopad nepripravenosti transformácie základnej školy; oneskorená distribúcia nových učebníc, nedostatočný fond učebníc; odchod žiakov s výborným prospechom do gymnázií s osemročným štúdiom; stagnácia kvality obslužných činností - upratovanie, úprava okolia škôl, zavádzanie nových trendov v stravovaní a pod.
- stredné školy - pretrvávajúci nezáujem o štúdium v stredných odborných učilištiach; neochota zriaďovateľov (najmä stredných odborných učilišť) o skutočnú racionalizáciu siete
- materské školy - absencia adekvátnych foriem a obsahového zamerania ďalšieho vzdelávania učiteliek materských škôl.

2. Dlhodobé pretrvávajúce problémy

- základné školy - nedostatočný finančný rozpočet, nedostatočné materiálo-technické a priestorové podmienky; pretrvávajúci odchod kvalifikovaných učiteľov zo škôl; nedostatok učiteľov CJ; zhoršujúci sa stav interiérov a exte-

riérov škôl; nepravidelná a málo realizovaná spolupráca s pedagogicko-psychologickými poradňami, zariadeniami špeciálneho poradenstva, absencia sústavnej logopedickej činnosti

- stredné školy - neriešenie problematiky odborného vzdelávania v stredných odborných školách a stredných odborných učilištiach; neochota zriaďovateľov najmä MH SR a MP SR na skutočnej racionalizácii siete škôl a reálnej integrácii učebných a študijných odborov susedných stredných odborných učilišť; deklaratívna aktivita MŠ SR na racionalizácii stredných škôl (neschválenie konkrétnych návrhov)
- materské školy - absencia vzdelávacích aktivít pre učiteľky materských škôl zo strany metodického centra.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- vznik a nezávislosť Štátnej školskej inšpekcie
- nestabilita pedagogických kolektívov z dôvodu odchodu kvalifikovaných učiteľov zo škôl do finančne výhodnejších zamestnaní
- po vzniku Štátnej školskej inšpekcie skomplikovanie až znefunkčnenie činnosti viacerých metodických oddelení odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- nepriaznivá ekonomická situácia v rezorte školstva
- neadekvátne postavenie učiteľského povolania
- nedôsledné riešenie problematiky stredných odborných učilišť, evidentný lobizmus zo strany dotknutých SOU
- snaha o transformáciu dievčenských odborných škôl v snahe zvýšenia spoločenského postavenia školy, pri zásadnom obmedzovaní prijímania dievčat so slabším prospechom.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- zvýšenie finančného rozpočtu pre školy a školské zariadenia
- urýchléné prijatie zákona o financovaní škôl a školských zariadení
- zodpovedajúce mzdové ohodnotenie pedagógov a školských inšpektorov
- personálne zabezpečenie ďalšieho vzdelávania pedagógov adekvátnym počtom interných zamestnancov metodického centra s kvalifikáciou pre materských a základných škôl
- realizácia racionalizácie siete stredných odborných škôl, najmä stredných odborných učilišť
- doriešenie existencie dievčenských odborných škôl a uplatnenie absolventiek v praxi.

PREŠOVSKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- základné školy - realizácia mimoškolských aktivít učiteľov bez nároku na finančnú odmenu
- materské školy - zapájanie detí (vrátane rómskych detí) do regionálnych súťaží
- konsolidácia personálnych pomerov odboru školstva, mládeže a telesnej kultúry a optimalizácia riadiaceho procesu.

Negatíva:

- základné školy - nedostatočné zabezpečenie prevádzky a materiálnej vybavenosti škôl, nedostatok učebníc; únik absolventov pedagogických fakúlt do iných rezortov, migrácia do Bratislavy a zahraničia; podceňovanie rád škôl ako samosprávneho orgánu; vysoký počet málotriednych a jednotriednych škôl; nedostatočné delegovanie právomocí riaditeľov na zástupcov a poradné orgány; nedostatočná vnútorná školská kontrola; nedostatočné prijímanie opatrení riaditeľmi škôl na odstránenie nedostatkov; trvalá absencia didaktických testov, z toho vyplývajúce roztrieštené meranie vzdelávacích výsledkov
- stredné školy - nižšia výkonnosť učiteľov stredných škôl, efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu a klesajúca výkonnosť žiakov; zanedbávanie komplexného rozvoja osobnosti žiakov, prevláda orientácia na intelektové schopnosti s výsledkom narastajúcej frekvencie výchovných problémov

- materské školy - znížený počet zaškolených rómskych detí aj v dôsledku nedostatočnej spolupráce sociálneho odboru; zlý technický stav budov materských škôl.

2. Dlhodobu pretrvávajúce problémy

- nedostatok finančných prostriedkov v školstve, ktorý sa prejavuje na mzdách a vybavenosti škôl
- preťaženosť riaditeľov škôl riešením existenčných finančných problémov škôl a z toho vyplývajúce zanedbávanie vnútornej školskej kontroly.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- pretrvávajúca stagnácia ako výrazný jav.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- podstatnou príčinou je nedostatok finančných prostriedkov
- rozhodovanie o menovaní riaditeľov škôl, ktorí dostatočne nepoznajú školskú problematiku.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- posilnenie postavenia školských metodických orgánov
- skvalitnenie riadenia škôl, prehodnotenie obsadenia riadiacich funkcií vo vzťahu ku kvalite školy a jej výsledkom
- zaktivizovanie činnosti školských rád
- skvalitnenie postavenia pedagógov v spoločnosti s ohľadom na ich celospoločenské a finančné ohodnotenie

KOŠICKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Pozitíva:

- dostatok pedagogických zamestnancov v školách a školských zariadeniach

Negatíva:

- absencia metodického centra v Košiciach pri druhej najväčšej koncentrácii školstva v SR.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy

- klesanie pracovnej úrovne, morálky a pracovnej kultúry zapríčinené nedostatočnými podmienkami (nedostatočné materiálno-technické vybavenie, vysoký počet žiakov v triedach); znižovanie pedagogického povedomia učiteľov; narastajúci humanizačný deficit
- narastanie doučovania žiakov na prijímacie skúšky na stredné a vysoké školy s následným zvyšovaním nákladov na vzdelávanie, poklesu autority školského vzdelávania a vytvárania podmienok skrytej a otvorenej korupcie v školstve
- absencia tvorivo - humanistickej koncepcie výchovy žiakov; nedostatočná podpora alternatívnych foriem vzdelávania; nedostatočné právne vedomie v pedagogických zboroch.

3. Výrazné zmeny v šk. r. 1999/2000

- sfunkčnenie školských rád
- pozitívny ohlas verejnosti (najmä rodičovskej) na vznik Štátnej školskej inšpekcie
- pozitívne prijímanie koncepčných zmien vo forme projektu Milénium.

4. Dôvody a príčiny vyskytujúcich sa javov

- regionálna izolácia učiteľskej verejnosti a školských inštitúcií, oslabovanie výmeny odborných skúseností ako dôsledok súčasného stavu financovania školstva
- nedostatočné funkčné vzdelávanie vedúcich pedagogických zamestnancov z dôvodu formálnej, nedostatočnej kontroly ich prípravy
- vyššie (až dvojnásobné) finančné ohodnotenie nemotivuje riaditeľov na riešenie vnútorných problémov výchovno-vzdelávacieho procesu v školách
- neriešenie pedagogických problémov vyučovania z dôvodu absencie komplexných inšpekcií
- nedostatočná analýza práce učiteľov a žiakov z dôvodu absencie pracovných porád s odbornou tematikou, týkajúcou sa koncepčných zmien.

5. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- profesionalizácia riadenia systematickou prípravou riadiacich zamestnancov škôl a progresívna personálna politika
- realizovanie komplexných inšpekcií, sledovanie kvality riadenia a výchovno-vzdelávacieho procesu
- zavedenie kontroly výstupov zo vzdelávania formou celonárodných výkonových štandardov.

5. PODNETY A ODPORÚČANIA ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE ŠKOLÁM, ŠKOLSKÝM ZARIADENIAM A ORGÁNOM ŠTÁTNEJ SPRÁVY V ŠKOLSTVE

5.1. Podnety a odporúčania školskej inšpekcie perspektívneho charakteru

5.1.1 Ministerstvu školstva Slovenskej republiky

- Vydať metodické usmernenie na oboznamovanie sa žiakov s cudzím jazykom v materských školách.
- Iniciovat' spracovanie vyhlášky o pedagogickej dokumentácii v materských školách.
- Legislatívne upraviť disponovanie finančným príspevkom rodičov detí materských škôl na čiastočnú úhradu neinvestičných výdavkov a materiálno-technického vybavenia.
- Spracovať metodiku environmentálnej, zdravotnej a prosociálnej výchovy v materských školách.
- Usmerniť riaditeľky materských škôl na správny postup pri výkone štátnej správy v I. stupni.
- Priebežne monitorovať stav neodborného vyučovania v základných školách v jednotlivých predmetoch z hľadiska príčin, perspektívneho vývoja a zabezpečovania zvyšovania odbornosti vyučovania.
- Zabezpečiť preškolenie učiteľov technickej výchovy v základných školách v oblasti elektroniky, výpočtovej techniky, nových tematických celkov a učebných tém zaradených do učebných osnov technickej výchovy primeranou formou vzdelávania pedagogických zamestnancov.
- Zabezpečiť vydanie učebných textov a metodických materiálov na vyučovanie odbornej konverzácie prírodovedných predmetov v slovenskom jazyku v základných školách s vyučovacím jazykom národnosti.
- Zabezpečiť vypracovanie učebných osnov jednotlivých športových odvetví v 5.- 9. roč. základnej školy so športovou prípravou.
- Zabezpečiť vypracovanie učebných osnov hry na keyboarde pre 4. - 7. roč. základnej umeleckej školy
- Vykonať revíziu učebníc odborných predmetov pre stredné odborné učilištia a prijať opatrenia na tvorbu nových učebníc.
- Metodicky usmerniť postup prijímania na štúdium na stredné školy v rámci správneho konania a zaslať ho krajským úradom v dostatočnom časovom predstihu pred prijímacím konaním na stredné školy.
- Obmedzovať možnosť jednodborového učiteľského štúdia na pedagogických fakultách z dôvodu nedostatočného uplatnenia absolventov základných školách v praxi
- Pri príprave učiteľov na pedagogických fakultách zabezpečiť úplnosť kvalifikácie učiteľov technickej výchovy pre jednotlivé zložky technickej výchovy a učiteľov niektorých prírodovedeckých fakúlt pre vyučovanie geológie v prírodopise 8. ročníka základnej školy.
- Zlepšiť metodický servis metodických centier a Štátneho pedagogického ústavu a poskytnúť metodické usmernenie k vyučovaniu nových tematických celkov technickej výchovy v základných školách.
- V spolupráci s metodickými centrami, Štátnym pedagogickým ústavom a vzdelávacími inštitúciami ostatných zriaďovateľov stredných odborných škôl a stredných odborných učilíšť vypracovať koncepciu vzdelávania pedagogických zamestnancov stredných škôl (učiteľov, majstrov odbornej výchovy a vychovávateľov a pod.), v ktorej sa bude venovať zvýšená pozornosť problematike násilia na ženách.
- V oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti zabezpečiť základným a stredným školám distribúciu materiálov primeraných danej problematike a vekovej kompetencii žiakov.

5.1.2 Orgánom štátnej správy v školstve

- Vytvárať v materských školách podmienky na zaškolenie čo najväčšieho počtu 5-6 ročných detí a detí s odloženou školskou dochádzkou v zmysle Koncepcie rozvoja predškolskej výchovy s dôrazom na rok pred povinnou školskou dochádzkou.
- Prijat' účinné opatrenia na zintenzívnenie individuálnej logopedickej starostlivosti v materských školách.
- Zabezpečiť sústavnú a intenzívnu metodickú pomoc učiteľom základných škôl pri neodbornom vyučovaní zvýšením ponuky vzdelávacích aktivít v jednotlivých predmetoch; efektívnou dislokáciou predchádzať neodbornosti vyučovania z organizačných dôvodov v základných školách.
- Zabezpečiť rekonštrukciu nevyhovujúcich športových objektov základných a stredných škôl.
- Finančne podporovať materiálno-technické prostriedky pracovného vyučovania a pracovnej výchovy v špeciálnych základných školách.
- Podporovať zvyšovanie odbornosti a kvalifikácie pedagógov v špeciálnych základných školách pre mentálne postihnutých žiakov.

- Zabezpečiť výcvik personálu špeciálnych výchovných zariadení v používaní netelesných a manuálnych techník na zvládnutie osôb.
- Zabezpečiť obnovu a výmenu poškodeného a zastaraného materiálno-technické vybavenia, osobitne materiálne a priestorové podmienky výchovnej izolácie, dostatok ochranných pracovných prostriedkov a pracovných odevov v špeciálnych výchovných zariadeniach.
- Vytvoriť podmienky na rozšírenie siete špeciálnopedagogických poradní za účelom zlepšenia starostlivosti o o zdravotne postihnuté integrované deti.
- Zvýšiť ponuku rekreačných možností, organizovanie záujmových a voľnočasových aktivít chovancov pri pobyte v špeciálnych školských zariadeniach a mimo nich v čase školských prázdnin.

5.2 Podnety a odporúčania školskej inšpekcie aktuálneho charakteru

5.2.2 Orgánom štátnej správy v školstve

- Racionalizovať sieť materských škôl zabezpečujúcich letnú prevádzku s prihliadnutím na využitie ich kapacity a vhodnosti areálov. Prehodnotiť racionálnosť dĺžky letnej prevádzky v materských školách, zabezpečiť letnú údržbu areálov materských škôl.
- Zlepšiť materiálno-technické vybavenie technickej výchovy učebnými pomôckami v základných školách v súlade s požiadavkami učebných osnov technickej výchovy pre 5.-9. ročník základnej školy.
- Zvýšiť pozornosť stredísk služieb škole na zabezpečovanie spotrebného materiálu, údržbu nástrojov a didaktickej techniky pre potreby vyučovania technickej výchovy v základných školách.
- Vytvárať odborné sekcie alebo kabinety technickej výchovy na zabezpečenie metodického usmerňovania učiteľov technickej výchovy v základných školách.
- Metodicky usmerňovať vyučovanie odbornej konverzácie prírodovedných predmetov v slovenskom jazyku v základných školách s vyučovacím jazykom národností.
- Finančne zabezpečovať športovo nadanú a talentovanú mládež v športových triedach základných a stredných škôl podľa Metodického usmernenie MŠMaŠ SR zo dňa 10.2.1992 (§10, ods.2).
- Dodržať termín schválenia počtu tried 1. ročníka strednej školy a ich schválený počet podľa §3 ods.3 vyhlášky MŠ SR č.145/1996 Zb. o prijímaní na štúdium na stredných školách.
- Primerane zabezpečiť personálne a materiálno-technické podmienky špeciálnopedagogických poradní v školách, pri ktorých sú vytvorené.

5.2.2 Školám

- Dôsledne sledovať v materských školách úroveň diferencovaného prístupu k deťom s odloženou školskou dochádzkou a vypracovávať plány individuálneho rozvoja detí s odloženou školskou dochádzkou.
- Obmedzovať organizačné dôvody neodborného vyučovania v základných školách, zo strany metodických orgánov škôl venovať zvýšenú pozornosť odbornej pomoci učiteľom a dohľadu nad úrovňou vyučovania a dosahovanými výsledkami učenia pri neodbornom vyučovaní .
- Zlepšiť evidenciu integrovaných žiakov v základných školách a zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu v zmysle príslušných metodických pokynov MŠ SR.
- Zvýšiť pozornosť správnosti vydávania rozhodnutí o prijatí uchádzača na štúdium v strednej škole v zmysle §54 ods.2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní.
- Dodržiavať postup pri odvolacom konaní podľa §7 vyhlášky č.145/1996 Zb. o prijímaní na štúdium na stredných školách.
- Skvalitniť vnútornú kontrolnú činnosť s osobitným zreteľom na dochádzku žiakov do školy v stredných odborných učilištiach.
- Zameriť pozornosť na kvalitu aktivít prevencie drogových závislostí a zlepšenie spolupráce s rodičmi v stredných školách vzhľadom na stúpajúcu tendenciu v požívaní drog a kriminality žiakov stredných škôl.
- Zameriť vnútornú kontrolnú činnosť na humanizáciu ústavnej výchovy chovancov v špeciálnych výchovných zariadeniach s prijímaním účinných opatrení na odstraňovanie zistených nedostatkov.

Bratislava, október 2000

Doc. RNDr. Vladislav Rosa, CSc.
hlavný školský inšpektor